

Broedvogels van Boswachterij Leende en omgeving in 2009

Pieter Wouters en Jan-Willem Vergeer

SOVON-inventarisatierapport 2009/23
Dit rapport is samengesteld
in opdracht van
Staatsbosbeheer- Regio Zuid

Broedvogels van Boswachterij Leende en omgeving in 2009

Pieter Wouters en Jan-Willem Vergeer

SOVON-inventarisatierapport 2010/15
Dit rapport is samengesteld in opdracht van
Staatsbosbeheer- regio Zuid

Colofon

© SOVON Vogelonderzoek Nederland/ Staatsbosbeheer Regio Zuid

Dit rapport is samengesteld in opdracht van Staatsbosbeheer Regio Zuid

SOVON Vogelonderzoek Nederland
Natuurplaza (gebouw Mercator 3)
Toernooiveld 1
Postbus 6521
6503 GA Nijmegen

tekst: Pieter Wouters en Jan-Willem Vergeer

foto's: Harvey van Diek , Henk Sierdsema, Jan-Willem Vergeer & Pieter Wouters

Foto's omslag: Nachtzwaluw in Leenderbos, Pieter Wouters en de Bleek (bos) Harvey van Diek

figuren: Lara Marx

lay-out: Peter Eekelder

Wijze van citeren: Wouters P. & Vergeer J.W. 2009. Broedvogels van Boswachterij Leende in 2009. SOVON-inventarisatierapport 2010/15. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

ISSN 1382-6247

Inhoudsopgave

Inleiding	4
Dankwoord	4
1. Gebied	5
1.1. Ligging en karakteristiek	5
1.2. Biotooptypen	6
1.3. Beschermingsstatus	8
2. Werkwijze	9
2.1. Doelstelling en methode	9
2.2. Veldwerk	9
2.3. Weersomstandigheden	9
3. Resultaten	11
3.1. Soorten en aantallen	11
3.2. Bespreking per soort	14
4. Evaluatie	19
4.1. Vergelijking met eerdere inventarisaties	19
4.2. Broedvogels en beheer	22
5. Literatuur	24
Bijlagen	
Bijlage I. Tijdsbesteding in de diverse gebieden	
Bijlage II Soortgroepkaarten, kaart Rode Lijst-soorten 2010	
Bijlage III Soortkaarten (stippenkaarten) 2010	
Bijlage IV Gegevens BMP-plots	

Inleiding

In het voorjaar van 2009 is de 2234 hectare metende Boswachterij Leende in opdracht van Staatsbosbeheer geïnventariseerd op broedvogels. Deze broedvogelinventarisatie is uit gevoerd door diverse waarnemers, werkzaam bij SOVON Vogelonderzoek Nederland.

Tijdens de inventarisatie is het actuele voorkomen van broedvogels binnen het onderzochte gebied doormiddel van een broedvogelbasiskartering (van Dijk 2004) in kaart gebracht. In zes ochtend- en avond/nachtbezoeken is het gebied onderzocht op het voorkomen van broedvogels. Het veldwerk in het Leenderbos werd grotendeels uitgevoerd door Pieter Wouters, terwijl een groot deel van de Grootte Heide werd gekarteerd door dhr. J. Seijkens het overige deel van het onderzoeksgebied werd gekarteerd door verscheidene medewerkers van SOVON, te weten Harvey van Diek, Bram Aarts, Roy Slaterus, Erik van Winden en Jan-Willem Vergeer.

De resultaten van de kartering worden voor zover dat mogelijk is vergeleken met de twee basiskarteringen die respectievelijk in 1991 en 2000 zijn uitgevoerd. Het voorkomen van de Nachtzwaluw in het Leenderbos is onderzocht door VWG De Kempen. Deze vogelwerkgroep onderzoekt het voorkomen van deze soort al sinds 1987. Tevens loopt er in het Leenderbos een zenderonderzoek aan Nachtzwaluwen. Dit onderzoek wordt uitgevoerd door SOVON.

Dankwoord

Een woord van dank is op zijn plaats aan dhr. J. Seijkens, die een groot deel van het karterwerk op de Grootte Heide voor zijn rekening nam. Tevens wordt dhr. Seijkens bedankt voor het feit dat hij al enige jaren –deels samen met Dhr. Van der Laan- een BMP-kartering uitvoert op de Grootte Heide. Dank ook aan de heer M. Pennings voor het karteren van verschillende BMP-plots in het onderzoeksgebied. Ook de provincie Noord-Brabant wordt bedankt voor het leveren van BMP-informatie uit haar binnen het onderzoeksgebied vallende plots.

Een eerdere versie van dit rapport werd van commentaar voorzien door dhr. M. Nieuwelink en dhr. J. Smits van Staatsbosbeheer.

1. Gebied

1.1. Ligging en karakteristiek

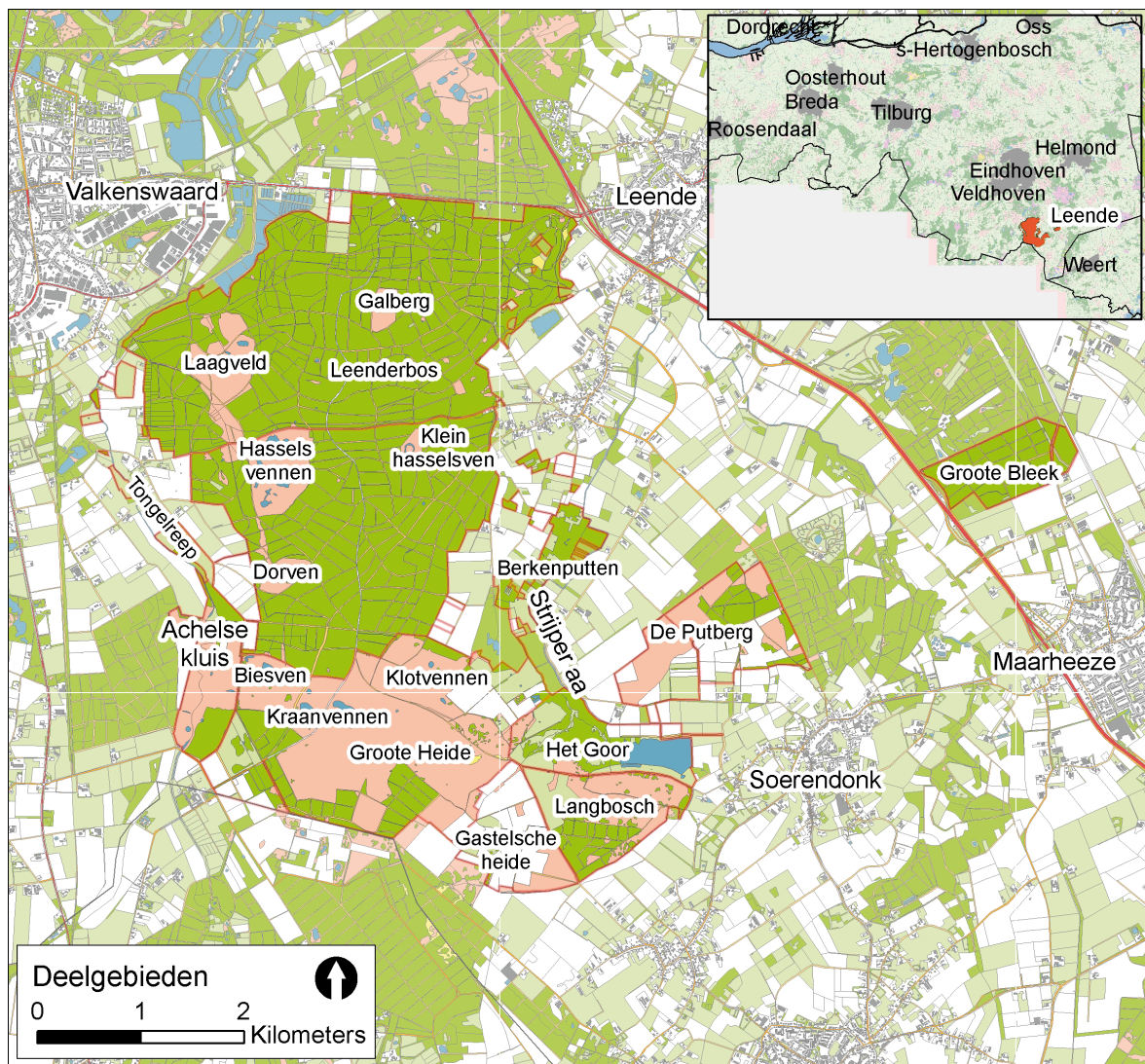
De Boswachterij Leende ligt in het zuidoosten van Noord-Brabant, ten zuiden van Eindhoven. Het geïnventariseerde gebied heeft een oppervlakte van 2234 hectare.

Het onderzoeksgebied is gesitueerd tussen de dorpen Valkenswaard, Leende, Soerendonk en de Belgische grens. Het grootste deel van de boswachterij ligt op een zandrug tussen de Tongelreep aan de westzijde en de Strijper Aa aan de oostzijde. Putberg en Grootte Bleek liggen ten oosten van de Strijper Aa.

Het geïnventariseerde deel omvat de deelgebieden Leenderbos, Grootte Heide, Gastelse Heide, Soerendonks Goor, Berkenputten, Putberg en Grootte Bleek. Het bevindt zich in de Atlasblokken (uurhokken) 57-15, 57-16, 57-17, 57-25 en 57-26.

Vóór de jaren dertig bestond vrijwel het gehele gebied uit heide en stuifzand, met op de hogere plekken hakhoutbosjes en kleine stukjes bouwland, de zogenaamde 'kampkes'. In de jaren dertig en begin jaren veertig vonden hier omvangrijke bosaanplant plaats, waarbij naaldboutsoorten zoals grove den en douglas domineerden. De rest van het gebied bestaat uit karakteristieke natuurterreinen in de vorm van oorspronkelijke heideterreinen die bij de ontginningen gespaard zijn gebleven. De heideterreinen worden begraaasd door een schaapskudde met herder (Grootte Heide) en door IJslandse pony's binnen een raster (Langbos en Ponyren)

Het gebied wordt aan de westzijde begrensd door het dal van de Tongelreep met daarin de Patersgronden en aan de oostzijde door het dal van de Strijper Aa. Het gebied is belangrijk voor het toerisme in de

Figuur 1.1. Ligging onderzoeksgebied en enkele toponiemen.

omgeving. Tellingen van SBB wijzen uit dat in 2009 circa 650 duizend recreanten het Leenderbos en omgeving bezochten. De voornaamste recreatie bestaat uit dagjesmensen die het bos en de heide doorkruisen over een van de fietspaden. Aan de noordoostkant van het Leenderbos ligt de Molenheide. Hier zijn een aantal grasveldjes ingericht voor de dagrecreatie. Ook wordt er veel paard gereden over de diverse ruiterspaden. Dit gebeurt vooral vanuit manege de Molenheide die tegen het Leenderbos aanligt. Verder zijn door heel het gebied wandelroutes te vinden.

Op een drietal doorgaande zandwegen na is het bos gesloten voor gemotoriseerd verkeer. Met uitzondering van het Strijperpad worden deze wegen niet veelvuldig gebruikt door auto's. Wel is er 's avonds en 's nachts wat lokaal verkeer.

1.2. Biotootypen

Bos

Het bosgedeelte van het onderzochte gebied bestaat voor het grootste deel uit naaldbos op voedselarme podzolgronden. (Beheertypen 15.02 dennen-, eiken- of beukenbos en 16.01 droogbos met productie) Het naaldbos is homogeen van karakter en bestaat voornamelijk uit grove den, zwarte den, douglas en lariks. Het merendeel van het bos is jonger dan 75 jaar. De voornaamste concentraties loofhout vinden we in het dal van de Tongelreep, Strijper Aa en aan de noordkant van het Leenderbos. Hier zijn de voornaamste houtsoorten zomereik, berk, wilg en zwarte els. Ook zijn er nog een paar populier aanplanten, waarvan het Congo-bos de bekendste is. Deze aanplant is voor een groot gedeelte dood, waardoor het momenteel een grote aantrekkingskracht uitoefent op hollenbroeders.

In het Leenderbos vinden we ook een aantal kleinere heideterreinen; Laagveld, Galberg, Hasselsvennen, Klein Hasselsven en het Dorven. Het Laagveld bestaat voornamelijk uit natte heide, de andere terreinen uit droge heide. In alle terreinen bevinden zich heidevennen die door regenwater gevoed worden.

Sinds de beplanting van het Leenderbos zijn er altijd kaalslagen en/of kapvlaktes geweest. Rond begin negentiger jaren zijn er een tijdje selectieve dunningen uitgevoerd (geen kaal of groepenkap). Vanaf midden jaren 90 is men weer overgegaan op groepsgewijze kap, waarbij er weer open plekken in het bos werden gecreëerd. Het beheer van de afgelopen jaren is er tevens op gericht om opstanden met exoten om te vormen naar inlands hout.

Heide

De Groote Heide ligt ten zuiden van het Leenderbos. Deze bestaat voor een grootgedeelte uit droge heide met daarop struikheide. (Beheerdoeltype 07.01

droge heide) Er zijn aanzienlijke plekken waar de heide is vergrast met pijpenstro en bochtige smele. Aan de zuidkant van het gebied bevindt zich een stuifzandrelict. (Beheerdoeltype 07.02 zandverstuiving) In het terrein bevinden zich diverse heidevennen, die door regenwater gevoed worden. Dit heeft tot gevolg dat diverse vennen tijdens droge zomers en langdurige periodes zonder neerslag droogvallen. Rond het Biesven en de Klotvennen vinden we natte heide van enige betekenis. Hier bevindt zich ook gagelstruweel van enige omvang. Deze gebieden hebben wel veel te leiden van het zakken van de grondwaterstand.

Verder vinden we op de Putberg nog heide van enige omvang.

Overige

Binnen het onderzochte gebied bevindt zich nog het Soerendonks Goor met aansluitend een relict van het moerasbos. Het Goor is een voormalig kalkkwel moeras dat ten behoeve van de landbouw is ontgonnen en later weer uit de landbouwsfeer is gehaald en onder water gezet. De waterstand wordt via een vaste drempel geregeld. Er is zoveel aanvoer van kwelwater dat het Goor een redelijk constant waterpeil heeft.

Aan de westzijde van de boswachterij ligt het dal van de Tongelreep met daarin als voornaamste gebied de Patersgronden. Vanaf 1995 is Staatbosbeheer hier begonnen met het omvormen van de landbouwgronden tot natuur. Eerst is de Tongelreep weer meanderend gemaakt en zijn een aantal poelen gegraven. De voormalige landbouwgronden van de Achelse Kluis worden extensief begraaasd. In het gebied lopen een aantal koeien die er voor moeten zorgen dat het niet dichtgroeit en dat het een structuurrijk geheel wordt. Op de westoever vinden we vooral grazige terreinen en op de oostoever vinden we een grote aaneengesloten pitrusvlakte. Aan de oostkant van het Leenderbos ligt het dal van de Strijper Aa met daarin kleinschalige graslanden, afgewisseld door bosjes.

Figuur 1.2. Schotse Hooglander bij het Laagveld in het Leenderbos, 21 juni 2009 (J.W. Vergeer).

Figuur 1.3. Fietspad Kluizerweg Leenderbos , 3 juli 2009 (H. Sierdsema).

Figuur 1.4. Kapvlakte bij Kluizerweg ten zuiden van Galberg, Leenderbos, 2 oktober 2009 (H. Sierdsema).

Figuur 1.5. Galberg Leenderbos, 21 juni 2010 (J.W. Vergeer).

Figuur 1.6. Gastelsche Heide, 8 mei 2009 (H. van Diek).

Figuur 1.7. Soerendonks Goor , 19 juni 2009 (H. van Diek).

Figuur 1.8. Berkenputten, 23 juni 2009 (H. van Diek).

Figuur 1.9. Langbosch, 23 mei 2009 (H. van Diek).

Figuur 1.10 . Putberg-oost, 24 mei 2009 (H. van Diek).

Figuur 2. Putberg west, 24 april 2009 (H. van Diek).

Figuur 3. Groote Bleek, 19 juni 2009 (H. van Diek).

1.3. Beschermingsstatus

Het gehele onderzoeksgebied bestaat uit beschermd natuurgebied. Op de Groote Bleek na maakt het onderzoeksgebied voorts deel uit van het 4.356 hectare metende Natura2000-gebied 136: Leenderbos, Groote Heide en De Plateaux. De aanwijzing van dit Natura2000-gebied is nog in procedure. Het Natura2000 is onder meer aangewezen vanwege het voorkomen van drie soorten broedvogels, te weten Nachtzwaluw, Boomleeuwerik en Roodborsttapuit (website Min. van LNV). Bij de soortteksten (hoofdstuk 3.2.) wordt bij deze soorten ingegaan op de vastgestelde na te streven populatieomvang.

2. Werkwijze

2.1. Doelstelling en methode

SBB laat periodiek een zogenaamde ornithologische basiskartering uitvoeren in haar terreinen. Deze vindt meestal om de tien jaar plaats. Zo wordt informatie verkregen over het voorkomen van soorten, hun verspreiding en aantalontwikkelingen. Deze informatie kan dan gebruikt worden om het gevoerde beheer te toetsen, en waar nodig bij te stellen.

SBB heeft hiervoor een basislijst opgesteld met te karteren broedvogelsoorten. (zie bijlage)

De inventarisatie van broedvogels is uitgevoerd volgens de methode 'uitgebreid territoriumkartering' (Hustings et al. 1984). Hierbij zijn per bezoekronde alle territorium- en nestindicerende waarnemingen met symbolen op veldkaarten ingetekend (1:5000). Direct na afloop van elk veldbezoek zijn deze gegevens op verzamelkaarten per soort overgezet (1:10.000). Na afloop van het veldseizoen zijn per soort de op de soortkaarten verzamelde waarnemingen uit de verschillende rondes volgens vaste criteria geclusterd en geïnterpreteerd (Van Dijk 2004). Hiermee zijn van alle integraal gekarteerde soorten verspreidingskaarten verkregen. Het met deze methode vastgestelde aantal territoria is een goede afspiegeling van het voorkomen van de getelde soorten in de onderzochte terreinen. Tevens is een goede vergelijking mogelijk met eerdere jaren en andere gebieden in Nederland.

Om toch een indruk te krijgen over het voorkomen van deze algemene soorten zijn binnen het te inventariseren gebied twee BMP-plots, te weten Galberg, Biesven en Ponyren, gekozen waar alle soorten zijn onderzocht. Voorts is informatie van reeds bestaande BMP-plots gebruikt.

Verder zijn in het Leenderbos – Groote Heide nog een achttal extra soorten gekarteerd: Fazant, Witte Kwikstaart, Fitis, Tjiftjaf, Zwarte Kraai, Pimpelmees, Kuifmees en Zwarte Mees.

2.2. Veldwerk

Het veldwerk is in zes bezoekrondes uitgevoerd, van eind maart tot half juni. Er zijn vijf ochtend bezoeken en twee avondbezoeken gebracht. Een veldbezoek begon in de vroege ochtend, minimaal een half uur voor zonsopkomst, om zo voor de meeste soorten de hoogste zangactiviteit mee te maken. Een gemiddeld veldbezoek duurde niet langer dan vijf tot zes uur, omdat de trefkans dan snel afneemt. Om het gebied volledig te bezoeken, is iedere ronde over meerder ochtenden verdeeld. De bezoeken begonnen steeds op een andere plek zodat iedere deel van het gebied minimaal éénmaal

bezoekt is tijdens de vroege, optimale periode. De avondbezoeken begonnen steeds een half uur voor zonsondergang. Tijdens deze bezoeken is er speciaal gelet op uilen (jongen), rallen en houtsnippen.

De bosuil is tijdens een speciale ronde, vroeg in het voorjaar, geïnventariseerd. Tijdens het inventariseren van deze soort is gebruik gemaakt van een cassette recorder.

De nachtzwaluw neemt tijdens deze inventarisatie een speciale plek in. Het voorkomen van de soort wordt al sinds 1987 onderzocht door leden van VWG De Kempen (Sloendregt 2009). Daarnaast werd in 2009 voor het tweede jaar op rij een nachtzwaluwonderzoek in het gebied uitgevoerd, waarvoor met name in de maanden mei, juni en juli veel veldwerk in de nachtelijke uren werd verricht. Tijdens dit onderzoek zijn de nodige aanvullende waarnemingen verzameld van diverse broedvogelsoorten. Ook zijn aanvullende waarnemingen verkregen van de BMP-S onderzoek door Sjaak Seijkens op de Groote Heide. Verder is er actief naar nesten van roofvogels gezocht. De horsten zijn niet beklommen zodat gegevens over reproductie ontbreken.

Verdeeld over de diverse bezoeken zijn in totaal 21630 minuten (ca 350 uren) besteed aan veldwerk, hiervan zijn 21,7 uren aan avondbezoeken besteed. Dit alles komt neer op 9,7 minuten per hectare.

Het veldwerk is in de door paden goed ontsloten bosstukken voornamelijk per fiets uitgevoerd. Alle andere terreinen zijn te voet doorkuist.

2.3. Weersomstandigheden

Het weer is van invloed op de zang- en baltsintensiteit van vogels en daardoor op de doelmatigheid van het inventariseren. Harde wind, neerslag en lage temperaturen zijn belemmerende factoren. Vandaar een korte beschrijving van het weer in het broedseizoen aan de hand van de maandoverzichten van het KNMI.

Maart

De maand maart kan getypeerd worden als warm en droog. De temperatuur lag steeds rond of iets boven het gemiddelde. Maar echte uitschieters ontbraken. De zon scheen in het zuidoosten van het land zo'n twintig uur meer dan normaal. De neerslag viel in twee periodes. Aan het begin van de maand en aan het eind.

April

Ook april lag qua temperatuur ver boven het gemiddelde. Het was de op één na warmste maand in de reeks van driehonderd jaar metingen. De zon

scheen deze maand uitbundig, ruim zestig uur meer dan normaal. Regen heeft deze maand geen invloed gehad op de inventarisatie. Er viel 15 mm minder dan normaal en dan ook nog voornamelijk in twee dagen, de 16e en de 17e.

Mei

Mei was iets warmer dan normaal maar echte uitschieters (zomerse dagen) kwamen slechts eenmaal voor. De zon liet zich 25 uur meer zien dan normaal. De negatieve neerslagsom valt deze maand echter het meest op. Er viel maar 20mm tegen normaal 65mm. De neerslag viel dan ook nog voornamelijk in vier dagen.

Juni

De temperatuur in juni lag nauwelijks boven het gemiddelde. Wel scheen de zon ook deze maand weer uitbundig. Met zo'n 60 uur meer dan normaal. Er viel 20 mm minder dan normaal. De regen viel dan ook nog voornamelijk tussen 7 en 12 juni.

We kunnen het weer tijdens het broedseizoen typeren als warm, zonnig en droog. Een nadeel hiervan was wel dat redelijk wat ochtenden begonnen met mist, wat vooral in opengebied lastig is.

Presentatie gegevens en rapportage

De gegevens zijn bewerkt volgens de criteria van de territoriumkartering (Van Dijk 2004).

Op basis van deskundigenoordeel is op sommige punten afgeweken van de in Van Dijk genoemde

criteria. Het betreft voornamelijk een praktische afwijking. Wanneer de datumgrens voor een bepaalde soort midden in een ronde lag voor een bepaald deelgebied, zijn alle waarnemingen gedaan tijdens die ronde meegenomen. In de praktijk gaat het maar over een zeer klein aantal soorten waarvan de datumgrens één en in uitzonderlijke gevallen twee dagen is vervroegd.

De op hierboven beschreven wijze verkregen territoriumkaarten zijn voor elke soort omgezet in stippenkaarten. Een stip is binnen een territorium volgens de volgende hiërarchische volgorde geplaatst:

- het nest is gevonden;
- waar binnen de datumgrenzen de waarneming met de hoogste broedcode werd verricht;
- waar binnen de datumgrenzen de meeste waarnemingen werden verricht;
- waar binnen de datumgrenzen de laatste waarneming werd verricht.

Tijdens het veldwerk is een klein aantal territoria van verschillende soorten vlak buiten de grenzen van het onderzoeksgebied gevonden. Deze territoria zijn bij de gegevensanalyse alleen gebruikt als daar, gezien het verband met het onderzoeksgebied, aanleiding voor was.

3. Resultaten

3.1. Soorten en aantallen

In totaal zijn 98 soorten in 2009 als broedvogel vastgesteld. Hiervan zijn er 9 alleen in enkele BMP-plots onderzocht. In deelgebied het Leenderbos en Groote Heide zijn naast de door Staatsbosbeheer voorgeschreven soorten ook nog een achttal extra soorten, te weten Fazant, Witte Kwikstaart, Fitis, Tjiftjaf, Zwarte Mees, Kuifmees, Pimpelmees en Zwarte Kraai, onderzocht op hun voorkomen. Liefst 20 vastgestelde broedvogelsoorten staan

vermeld op de Rode Lijst van de Nederlandse broedvogels (Hustings *et al.* 2004). Het gaat om 7 soorten uit de categorie ‘gevoelig’ (Gele Kwikstaart, Graspieper, Spotvogel, Grauwe Vliegenvanger, Kneu, Matkop en Veldleeuwerik), 10 uit de categorie ‘kwetsbaar’ (Slobeend, Boomvalk, Groene Specht, Koekoek, Nachtzwaluw, Patrijs, Ransuil, Wielewaal, Wintertaling en Zomertortel) en drie uit de zware categorie ‘bedreigd’, te weten Watersnip, Grauwe Klauwier en Grote Karekiet.

Tabel 3.1. Aantal vastgestelde broedparen in het Leenderbos in 2009. In de kolom 1-11 zijn de aantallen per deelgebied gegeven (zie figuur 3.1.)

1=Berkenputten
2= De Putberg Oost
3= De Putberg West
4=Gastelsche Heide
5= Groote Bleek
6= Groote Heide
7= Het Goor
8= Langbosch
9=Leenderbos-Noord
10= Leenderbos-Zuid
11= Tongelreep

Vervolgens wordt het totaal voor het gehele onderzoeksgebied gegeven, alsmede de dichtheid per 100 hectare. Enkele facultatief getelde soorten zijn niet in alle deelgebieden onderzocht. Voor deze soorten is een ‘x’ in de kolom 1-11 gegeven bij die deelgebieden waar ze niet onderzocht zijn. De totalen voor deze soorten zijn tussen haakjes geplaatst en er is geen dichtheid gegeven. Soorten die op de Rode Lijst staan zijn voorzien van een ‘*’: (*=gevoelig, **=kwetsbaar, ***=bedreigd).

Soort	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Totaal	n/100 ha
Dodaars	0	0	0	0	0	3	0	0	0	3	1	7	0,3
Fuut	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	2	0,1
Blauwe Reiger	0	0	0	0	0	0	14	0	0	0	0	14	0,6
Heilige Ibis	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	2	0,1
Knobbelzwaan	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0,0
Grauwe Gans	0	0	0	3	0	1	17	0	0	0	0	21	0,9
Canadese Gans	0	0	0	0	0	0	3	0	0	1	0	4	0,2
Brandgans	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0,0
Nijlgans	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	1	3	0,1
Bergeend	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0,0
Krakeend	0	0	0	0	0	3	3	0	0	0	5	11	0,5
Wintertaling**	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	2	0,1
Wilde Eend	3	0	1	1	0	16	12	0	4	9	9	55	2,5
Slobeend**	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	2	0,1
Tafeleend	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	1	4	0,2
Kuifeend	0	0	0	0	0	1	2	0	0	0	3	6	0,3
Wespendief	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	2	0,1
Havik	1	1	0	0	1	0	1	1	3	4	0	12	0,5
Sperwer	0	0	0	0	0	1	0	0	4	1	0	6	0,3
Buizerd	2	0	0	0	2	2	1	2	7	4	0	20	0,9
Torenvalk	0	0	1	1	0	1	0	1	0	0	1	5	0,2
Boomvalk**	0	0	1	0	0	1	1	0	0	1	0	4	0,2
Patrijs**	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	2	0,1
Kwartel	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	2	0,1
Fazant	x	x	x	x	x	10	1	0	0	0	7	(18)	x

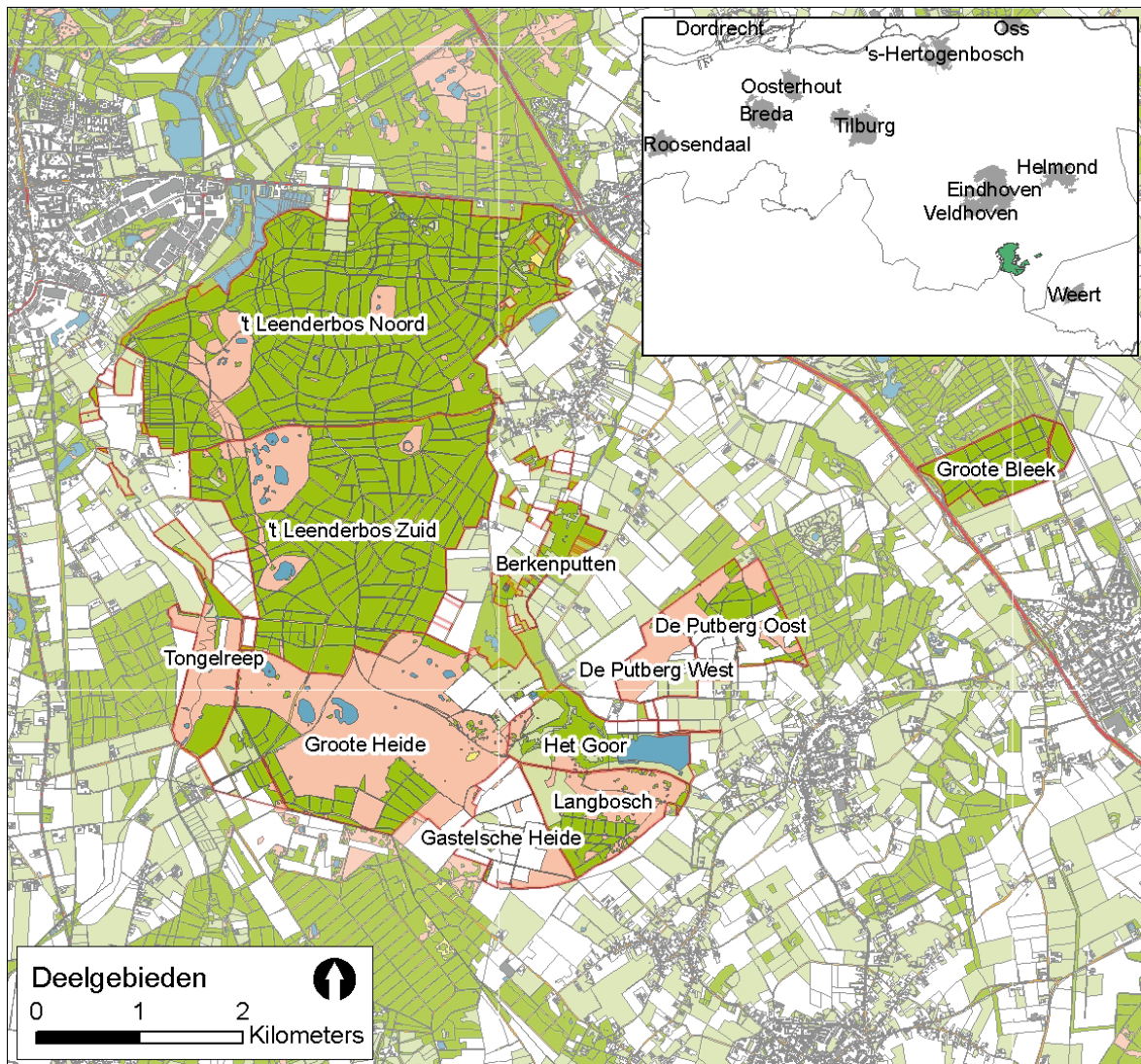

vervolg tabel 3.1

Soort	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Totaal	n/100 ha
Watteral	0	0	0	0	0	1	7	0	2	2	0	12	0,5
Waterhoen	0	0	0	0	0	2	1	0	0	2	1	6	0,3
Meerkoet	0	0	0	0	0	0	10	0	0	0	5	15	0,7
Kievit	0	0	1	1	0	1	0	0	1	1	0	5	0,2
Watersnip***	0	0	0	0	0	1	0	0	2	0	0	3	0,1
Houtsnip	0	0	0	0	0	2	1	0	6	6	0	15	0,7
Wulp	0	1	3	1	0	2	0	1	0	0	0	8	0,4
Holenduif	4	1	0	1	0	6	5	1	11	8	5	42	1,9
Zomertortel**	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	1	4	0,2
Koekoek	3	1	1	2	0	6	2	2	5	6	2	30	1,3
Bosuil	1	0	0	0	0	2	1	0	15	7	1	27	1,2
Ransuil**	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0,0
Nachtzwaluw**	1	2	0	2	0	13	1	1	23	24	0	67	3,0
IJsvogel	1	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	3	0,1
Groene Specht**	3	0	0	0	0	2	3	1	9	2	1	21	0,9
Zwarte Specht	1	0	0	0	1	0	1	0	6	3	1	13	0,6
Grote Bonte Specht	9	4	0	1	7	10	3	5	47	35	4	125	5,6
Kleine Bonte Specht	1	0	0	0	0	1	1	0	5	1	3	12	0,5
Boomleeuwerik	0	4	0	0	0	9	0	4	5	8	0	30	1,3
Veldleeuwerik*	0	2	5	9	0	23	0	4	0	3	0	46	2,1
Boompieper	0	13	4	4	8	82	2	13	57	73	1	257	11,5
Graspieper*	0	3	2	6	0	25	0	3	4	11	2	56	2,5
Gele Kwikstaart*	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0,0
Witte Kwikstaart	0	0	1	0	0	4	0	0	2	1	0	8	0,4
Blauwborst	1	0	0	0	0	10	13	0	2	1	3	30	1,3
Gekraagde Roodstaart	0	7	0	0	0	6	1	3	17	17	0	51	2,3
Roodborsttapuit	3	8	2	7	0	38	4	5	13	15	12	107	4,8
Zanglijster	9	2	0	1	1	3	5	2	34	12	2	71	3,2
Grote Lijster	1	0	0	0	3	2	1	1	5	7	0	20	0,9
Sprinkhaanzanger	0	0	0	0	0	11	4	0	2	1	6	24	1,1
Bosrietzanger	2	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	3	0,1
Kleine Karekiet	0	0	0	0	0	0	45	0	0	0	0	45	2,0
Grote Karekiet***	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0,0
Spotvogel*	1	0	0	2	0	2	1	0	0	0	1	7	0,3
Braamsluiper	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0,0
Grasmus	3	0	4	17	0	18	9	2	2	1	26	82	3,7
Tuinfluit	23	1	2	3	0	11	31	0	9	7	19	106	4,7
Zwartkop	36	4	2	1	4	24	20	1	140	81	14	327	14,6
Fluit	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	2	0,1
Tjiftjaf	x	x	x	x	x	13	x	3	97	54	14	(181)	x
Fitis	x	x	x	x	x	86	x	5	86	159	14	(350)	x
Vuurgoudhaan	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	2	0,1
Grauwe Vliegenvanger*	2	0	0	0	0	1	0	0	7	3	0	13	0,6
Bonte Vliegenvanger	0	0	0	0	0	1	0	0	4	0	0	5	0,2
Startmees	0	1	0	0	0	7	5	1	22	13	4	53	2,4
Matkop*	1	1	0	0	3	3	6	1	15	10	2	42	1,9
Kuifmees	x	x	x	x	x	22	x	1	97	64	0	(184)	x
Zwarte Mees	x	x	x	x	x	5	x	1	56	31	0	(93)	x
Pimpelmees	x	x	x	x	x	9	x	6	65	14	8	(102)	x
Boomklever	3	0	0	0	0	2	0	0	15	3	1	24	1,1
Boomkruiper	11	6	2	0	8	19	8	13	90	57	9	223	10,0
Wielewaal**	0	1	0	0	0	1	0	1	2	0	1	6	0,3
Grauwe Klauwier***	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0,0

vervolg tabel 3.1

Soort	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Totaal	n/100 ha
Gaai	2	1	0	0	0	0	1	3	1	0	0	8	0,4
Kauw	0	0	0	0	0	11	1	2	5	0	10	29	1,3
Zwarte Kraai	0	0	0	0	1	16	0	3	16	18	5	59	2,6
Spreeuw	3	0	0	0	0	13	0	0	16	2	14	48	2,1
Groenling	2	0	0	0	0	1	0	1	3	0	0	7	0,3
Putter	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0,0
Sijs	0	0	0	0	0	0	0	0	9	2	0	11	0,5
Kneu*	0	2	0	2	0	19	0	2	2	5	4	36	1,6
Kruisbek	0	0	0	0	0	0	0	0	6	3	0	9	0,4
Goudvink	2	0	0	0	0	2	1	0	8	3	0	16	0,7
Geelgors	9	9	5	11	2	23	3	12	3	10	8	95	4,3
Rietgors	0	0	0	0	0	7	8	0	4	1	8	28	1,3
<i>totaal</i>	<i>144</i>	<i>75</i>	<i>38</i>	<i>82</i>	<i>41</i>	<i>619</i>	<i>275</i>	<i>109</i>	<i>1079</i>	<i>814</i>	<i>241</i>	<i>3517</i>	<i>157,4</i>

Figuur 3.1. Overzicht onderzochte deelgebieden

3.2. Bespreking per soort

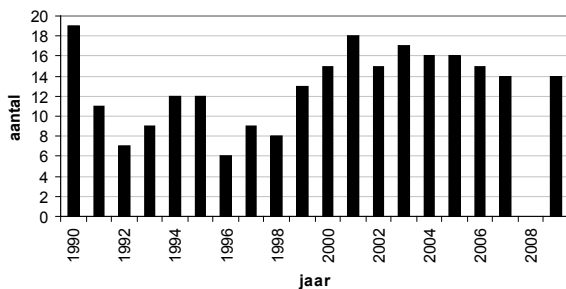
Per soort wordt eerst het aantal territoria in 2009 genoemd, tussen haakjes gevolgd door de aantallen in 2000 (Deuzeman 2000) en 1991 (Bijlsma 1992). De bijbehorende soortkaarten (stippenkaarten) zijn te vinden in Bijlage III.

DODAARS, 7 territoria (17, 1)

Opvallend kan de afname van de Dodaars ten opzichte van de kartering in 2000 niet worden genoemd. De vennen binnen het gebied hadden bij de aanvang van het broedseizoen al geen florissante waterstand. Het warme en droge voorjaar zorgde ervoor dat het waterpeil snel verder daalde. Begin mei stond er nog nauwelijks water in diverse vennen waar tijdens de inventarisatie van 2000 territoria van Dodaarzen werden vastgesteld. Volgens Seijkens (2007) prefereren Dodaarzen op de Groote Heide vennen met een oeverbegroeiing van gagel en pitrus. Wel opvallend is de afwezigheid van de soort op een plas als het Soerendonks Goor.

BLAUWE REIGER, 14 nesten (15, 11)

Deze kolonie bevindt zich in een wilgenstruweel aan de noordkant van het Goor. Het aantal broedparen lijkt de afgelopen jaren iets af te nemen (fig. 3.2.), maar is nog altijd het dubbele van dat in de jaren negentig. Een paar strenge winters heeft er toen voor gezorgd dat het aantal broedparen op een lager aantal uitkwam.

Figuur 3.2. Aantalsontwikkeling van de Blauwe Reiger in het Soerendonks Goor, 1990 – 2009 (W. Beeren/SOVON-LSB).

HEILIGE IBIS, 2 nesten (0, 0)

In 2008 werden voor het eerste twee bezette nesten van deze langzaam maar zeker oprukkende exoot ontdekt in de Blauwe reigerkolonie van Het Goor (M. Pennings in van Dijk *et al.* 2010). In het voorjaar van 2009 waren deze broedparen wederom aanwezig. In heel Nederland werden in 2008 7 paren geteld, maar het totaal aantal broedparen in West-Europa ligt reeds boven de 1000 (van Dijk *et al.* 2010).

GRAUWE GANS, 21 territoria (3, 0)

De Grauwe Gans doet het geheel volgens de

landelijke trend goed in het onderzoeksgebied. Op het Soerendonks Goor is de stand in tien jaar tijd van drie naar 17 paar gegroeid. Ook buiten dit gebied waren vier paren aanwezig. Op 1 mei is het nest bezocht op het eiland in het Biesven. Het nest bevatte zeven eieren. Er zijn hier in een latere periode echter geen jongen gezien. Mogelijk is dit een gevolg van verstoring. De SOVON-karteerder bleek namelijk niet de eerste bezoeker: naast het nest lag een zaklamp! Bezoeken aan nesten in de avond/nacht zijn niet bevorderlijk voor een positief broedresultaat.

GROTE CANADESE GANS, 4 territoria (0, 0)

Ook deze ganzensoort heeft het onderzoeksgebied bereikt. Gezien de explosieve groei van de populatie van deze soort in (voornamelijk West-) Brabant valt het aantal in de gehele Kempen en dus ook in de Boswachterij nog laag uit. Mogelijk dat Zuidoost-Brabant toch net iets te voedselarm is voor de Grote Canadese Gans. De toekomst zal het leren.

WESPENDEIEF, 2 territoria (2, 3)

In 2009 zijn er twee territoria vastgesteld binnen het onderzochte gebied. Het eerste bevond zich in het dal van de Tongelreep. Hier werd een vlinderende vogel gezien boven Opperheide, een gebied direct ten westen van het beekdal. Op 23 mei werd in het eikenbos van het beekdal een typisch wespennest gevonden. Een vrij klein nest, helemaal opgebouwd met verse loofhout takken. Het tweede territorium bevond zich aan de oostkant van het Leenderbos. Naast een vlinderende vogel, gezien tijdens het reguliere inventarisatiewerk, werd er ook een vogel opgestoten tijdens het dagwerk voor het nachtzwaluwonderzoek. Later werd in het centrale deel van het Leenderbos nog een uitgegraven wespennest gevonden.

HAVIK, 12 territoria (7, 10)

De Havik neemt de laatste jaren enigszins af op de Nederlandse zandgronden. (Bijlsma 2009). Binnen de grenzen van de boswachterij is hiervan echter geen sprake. Wellicht is dit een gevolg van het feit dat het probleem van de roofvogelvervolging in het gebied, dat tijdens de eerdere karteringen nog een duidelijke rol speelde (Bijlsma 1991, Deuzeman 2000), nagenoeg is verdwenen. Een belangrijke factor in deze speelt dhr W. (Wiebe) Witteveen; een roofvogelkenner die sinds begin 2000 jaarlijks de Haviken in het onderzoeksgebied in kaart brengt en er ook op toe ziet dat vervolging tot een minimum beperkt blijft.

Dit jaar zijn alleen de nesten in kaart gebracht en is er voor gekozen om deze niet te beklimmen. Over de broedbiologie zijn derhalve geen gegevens beschikbaar.

In het territorium aan de zuidwestzijde van het Leenderbos was tijdens de inventarisatie steeds een

mannelijke aanwezig dat volop riep en baltste. Er is hier echter niet eenmaal een vrouwtje waargenomen. Het hier aanwezige haviksnest werd ook niet opgebouwd.

Aan de noordkant van het bos was ook een roepende Havik aanwezig. Hier werd echter geen nest gevonden. Later bleek dan ook dat het om een onvolwassen vrouwtje ging. Waarschijnlijk een surplusvogel met territoriale aspiraties.

SPERWER, 6 territoria (10, 14)

Sinds de eerste dekkende inventarisatie in 1991 is de stand van de Sperwer meer dan gehalveerd. Door het gevoerde beheer en het steeds ouder worden van het bosbestand is er binnen de Boswachterij steeds minder geschikt biotoop beschikbaar. Evenals in 2000 lagen de nesten voornamelijk aan de noordkant van de Boswachterij. Hier zijn nog enkele percelen geschikt dicht jong bos aanwezig. Indien het oppervlak aan dergelijke typen percelen verder afneemt valt ook een verdere daling van het aantal territoria van de Sperwer te verwachten.

BUIZERD, 20 territoria (14, 16)

De groei lijkt nog niet uit de buizerdpopulatie. Er werden twee territoria meer gevonden ten opzichte van de vorige inventarisatie. En dat in een jaar dat de Buizerd het net als andere muizeneters niet makkelijk heeft gehad. Op diverse plaatsen zijn paren gezien bij nesten, maar er kwam geen vervolg in de vorm van broeden en jongen. Ook waren er paren die helemaal niet zijn overgegaan tot enige vorm van nestbouw. Dit gedrag werd ook elders in het land veelvuldig vastgesteld, het ging hier dus zeker niet om een lokaal verschijnsel.

BOOMVALK, 4 territoria (1, 2)

Tegen de negatieve landelijke trend in zijn er maar liefst vier Boomvalken-territoria gevonden in het onderzochte gebied. Het territorium in het Leenderbos bevond zich in een grove dennenperceel nabij open terrein in de vorm van kaalkappen. Het territorium in Het Goor bevond zich in het moerasbos. Bij de Putberg kozen de Boomvalken voor een houtwal in het agrarische deel van het gebied, en op de Groote Heide bevond het nest zich een klein groepje vliegdennen nabij het Biesven. Op deze locatie werd de volgende opmerkelijke waarneming gedaan: Het paartje Boomvalken bracht, op zoek naar een geschikt nest, een bezoek aan een nog in gebruik zijnde zwarte kraaiennest. De Zwarte Kraaien waren op dat moment even weg. Toen een van de Zwarte Kraaien terug kwam waren de Boomvalken al weer weg. Ze hebben niets gemerkt van het boomvalkenbezoek.

WATERSNIP, 3 territoria (0,0)

Verassend was de aanwezigheid van liefst drie territoria van de Watersnip in het onderzoeksgebied,

een soort die zowel in 1991 als in 2000 geheel ontbrak. Twee van de drie territoria bevonden zich in op het Laagveld in het Leenderbos-noord, terwijl een derde territorium werd vastgesteld op de Klotvennen. In 2007 werd hier op grond van de waarneming van een ex. op 4 juni reeds een territorium opgemerkt, hoewel werd verondersteld dat de vogel wellicht zou broeden op de nabijgelegen Patersgronden (Seijkens 2007).

WULP, 8 territoria (14, 41)

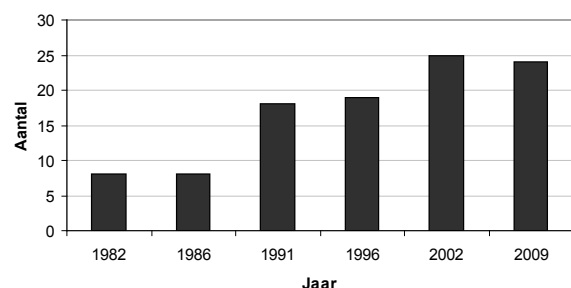
De afname waar tijdens de vorige inventarisatie gewag van werd gemaakt heeft zich in een wat langzamer tempo voortgezet. Er konden nog maar 8 territoria worden vastgesteld. De grootste afname constateren we in het dal van de Tongelreep (van drie in 2001 naar nul in 2009) en op de Groote Heide (van zes in 2001 naar twee in 2009). De overgebleven Wulpen op de Groote Heide wisten bovendien niet succesvol te broeden.

RANSUIL, 1 territorium (11, 15)

De Ransuil is in de Kempen nagenoeg verdwenen uit de aaneengesloten bosgebieden (Wouters 2007, Wouters 2010). Daar komt bij dat 2009 een slecht muizenjaar was. Op basis van deze wetenschap is de aanwezigheid van slechts één territorium in het onderzoeksgebied in 2009 goed te verklaren. Het opgevoerde territorium is ontleend aan de hand van een roepende vogel (meerkoetroep). Ondanks de vele aan het gebied gebrachte avond- en nachtbezoeken in verband met het nachtzwaluwonderzoek zijn er geen andere waarnemingen gedaan van volwassen exemplaren of roepende jongen. Ook de afgelopen jaren zijn er tijdens de nachtzwaluwinventarisaties geen roepende jonge Ransuilen meer gehoord.

BOSUIL, 26 territoria (17, 20)

De Bosuil is een van de successoorten in de Kempense bosgebieden (Wouters 2002). De soort profiteert waarschijnlijk van het ouder worden van de bossen, maar ook weet hij zich de laatste decennia goed aan te passen aan deze toch nog altijd vrij monotone bosopstanden met weinig hopen. De

Figuur 3.3. Aantal territoria van de Bosuil gedurende de jaren 1982, 1986, 1991, 1996 en 2002 in het Leenderbos, Dal van de Tongelreep en Groote Heide (VWG De Kempen).

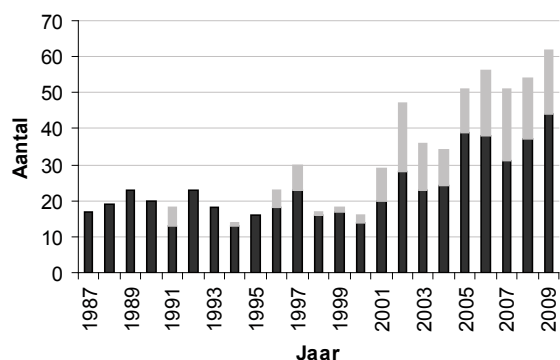
Bosuil is een echte opportunist in zijn voedselkeuze, maar het afgelopen jaar hebben veel exemplaren het desondanks moeilijk gehad. Dit uitte zich duidelijk in een gering aantal jongen: slechts op twee plaatsen werden roepende jongen gehoord. Tijdens het veldwerk voor het nachtzwaluwonderzoek in 2008 werden nog op diverse plaatsen in het Leenderbos roepende jonge Bosuilen werden gehoord.

NACHTZWALUW, 66 territoria

De Nachtzwaluw wordt in het Leenderbos sinds 1987 jaarlijks onderzocht door leden van VWG De Kempen (Sloendregt 2009). Op advies van SOVON (Deuzeman 2000) wordt vanaf 2001 ook de Grootte Heide jaarlijks geteld.

De stand van de Nachtzwaluw in het Leenderbos was gedurende de jaren tachtig en negentig vrij constant. Het laatste decennium zien we hier echter een duidelijk toename van het aantal territoria, met de grootste groei tussen 2001 en 2005. (Zie fig. 3.4.) De laatste jaren vlak de groei af, ondanks de komst van een flink aantal nieuwe kapvlaktes. Mogelijk is een aantal van deze kapvlaktes nog te kaal om geschikt te zijn als broedplaats voor Nachtzwaluwen. Nachtzwaluwen houden over het algemeen wel van wat opslag bij de broedplaatsen. Momenteel loopt er een onderzoek naar de voedselkeuze van Nachtzwaluwen in het Leenderbos en enkele andere gebieden in oostelijk Noord-Brabant. Meer informatie over dit project is te vinden op: <http://www.sovon.nl/onderzoek/nachtzwaluw/nachtzwaluw.html>

De Nachtzwaluw is een van de drie soorten broedvogels waarvoor het Natura2000-gebied Leenderbos, Grootte Heide en de Plateaux is aangewezen. In dit Natura2000-gebied dienen tenminste 30 paar Nachtzwaluwen voor te komen. Alleen al binnen de grenzen van het onderzoeksgebied wordt hieraan dus voldaan.

Figuur 3.4. Aantalontwikkeling van de Nachtzwaluw in het Leenderbos (zwart) en Grootte Heide (grijs), 1987-2009 (VWG De Kempen/SOVON-LSB).

IJSVOGEL, 3 territoria (1, 0)

Ondanks het feit dat de winter van 2008/2009, met enkele weken flinke vorst, niet gunstig is geweest

voor de IJsvogel, werden er toch drie territoria vastgesteld in het onderzoeksgebied. Van één paar langs de Tongelreep werd het nest gevonden. Het bevond zich in een steile wand die ontstaan is dankzij de hermeandering van de Tongelreep. Het andere paar zal zijn nest mogelijk net buiten het onderzochte gebied hebben gehad.

Langs de Strijper Aa was ook een territorium aanwezig op een interessante locatie (omgevallen bomen langs het water). Eenmaal werd ook een IJsvogel aan de westzijde van het Goor gezien, mogelijk ging het om de vogel van de Strijper Aa.

GROTE BONTE SPECHT, 125 territoria (89, 100)

Bij deze soort is een duidelijke toename te zien ten opzichte van de vorige inventarisatie. Het aantal territoria in de rijkere loofbossen, zoals de Molenheide, het dal van de Tongelreep en de Berkenputten, ligt nog altijd hoger dan dat in de naaldhoutpercelen. Toch is er ook in deze naaldhoutpercelen sprake van een duidelijke toename. Wel zijn de verspreid voorkomende loofbomen hier belangrijk, zeker als nestboom. Er is niet specifiek naar nesten gezocht maar als er roepende jongen werden gehoord, werd toch even de nestboom opgezocht. Zo werden 29 nesten gevonden. Onderstaande tabel toont duidelijk aan hoe belangrijk staand doodhout in een bos kan zijn voor een holenbroeder als de Grote Bonte Specht. Het overzicht van nestbomen in 2000 ziet er overigens nagenoeg hetzelfde uit. (Deuzeman 2000)

Tabel 3.2. Nestgegevens van de Grote Bonte Specht in het Leenderbos en Grootte Heide in 2009.

Boomsort	Aantal dood	Aantal levend	Totaal
Berk	14	3	17
Amerikaanse eik	1	3	4
Amerikaanse vogelkers	1	0	1
Grove den	6	0	6
Corsicaanse den	1	0	1
	23	6	29

BOOMLEEUWERIK, 30 territoria (53, 48)

In 2009 werden de meeste Boomleeuweriken vastgesteld op de Grootte Heide (9 paar) en in het Leenderbos-Zuid (8 paar). Kleinere aantallen zijn te vinden in het Leenderbos-noord (5 paar), het Langbosch (4 paar) en de Putberg-oost (4 paar). In de overige delen van het onderzoeksgebied werden geen territoriale Boomleeuweriken vastgesteld. Hoewel zowel in het Leenderbos (veel recente kaalkap) als op de Grootte Heide (behoud openheid) een voor de soort gunstig beheer wordt gevoerd, is de afname van de Boomleeuwerik onmiskenbaar. De negatieve aantalsontwikkeling is ook niet terug

te vinden in de landelijke trend, die vrij positief is. De Boomleeuwerik is een van de drie soorten broedvogels waarvoor het Natura2000-gebied Leenderbos, Grote Heide en de Plateaux is aangewezen. In dit Natura2000-gebied dienen tenminste 50 paar Boomleeuweriken voor te komen. Binnen de grenzen van het onderzoeksgebied wordt hieraan een flinke bijdrage geleverd. Niet bekend is hoeveel Boomleeuweriken voorkomen in het niet onderzochte deel van het Natura2000-gebied.

ROODBORSTTAPUIT, 107 territoria (61, 34)

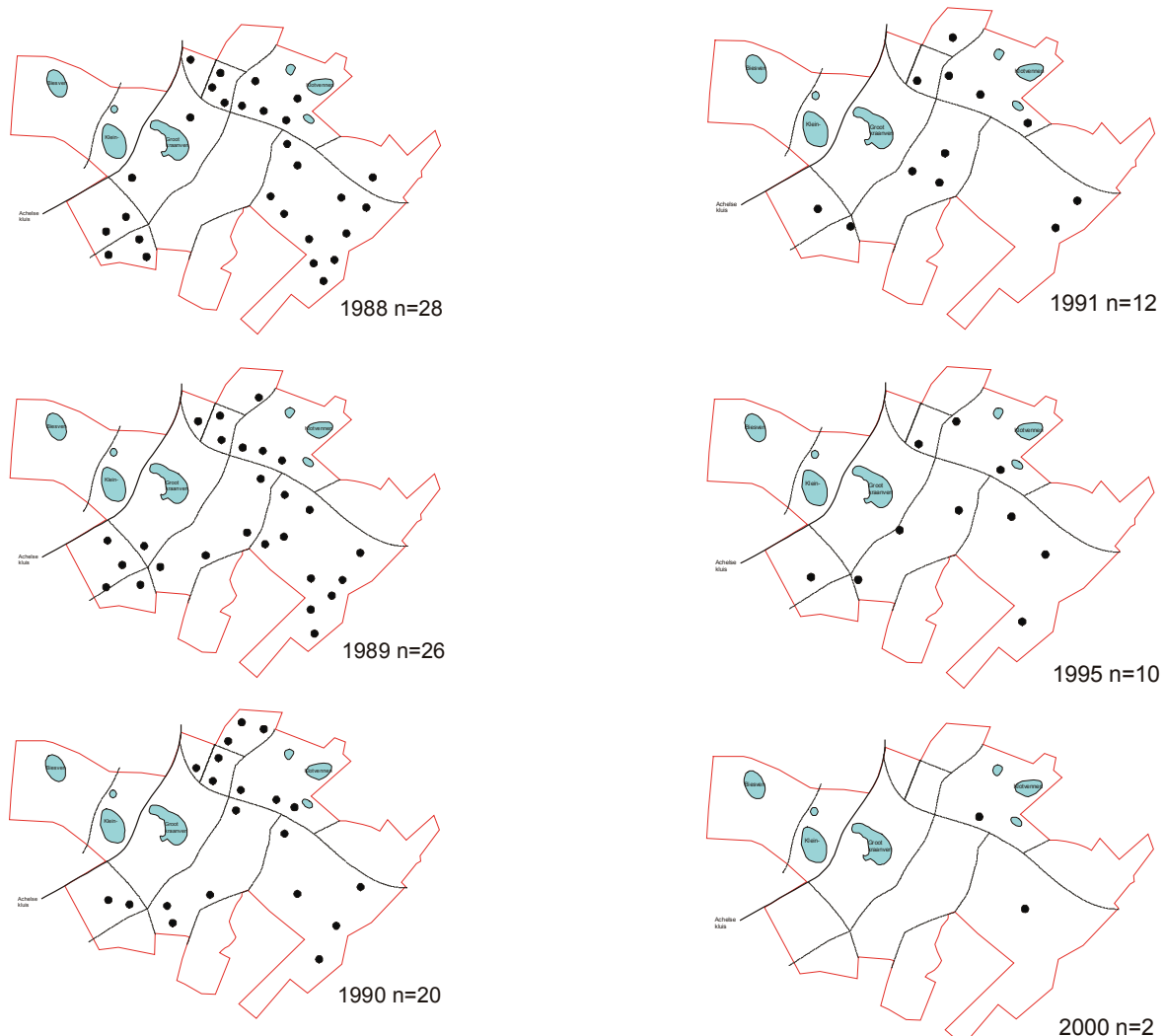
De toename van de Roodborsttapuit als broedvogel in de regio komt duidelijk terug in het onderzoeksgebied, waar dit jaar een record van 107 territoria kon worden vastgesteld. Veruit het belangrijkste deelgebied voor de soort is de Grote Heide met 38 paar. Andere deelgebieden met meer dan 10 paar zijn het Leenderbos-noord (13 paar), het Leenderbos-zuid (15 paar) en het dal van de Tongelreep (11 paar). In een aantal deelgebieden is de hoeveelheid geschikt broedhabitat voor de Roodborsttapuit toegenomen. De recente kapvlaktes in het Leenderbos zijn daarvan een goed voorbeeld,

maar ook de natuurontwikkeling in het dal van de Tongelreep. De toename van de Roodborsttapuit in het onderzoeksgebied past bovendien goed in de positieve regionale en landelijke trend.

De Roodborsttapuit is een van de drie soorten broedvogels waarvoor het Natura2000-gebied Leenderbos, Grote Heide en de Plateaux is aangewezen. In dit Natura2000-gebied dienen tenminste 60 paar Roodborsttapuiten voor te komen. Alleen al binnen de grenzen van het onderzoeksgebied wordt hieraan dus ruimschoots voldaan.

TAPUIT, 0 territoria (2, 17)

Op 18 mei 2009 werden op de Grote Heide nog een paar en een solitair mannetje waargenomen. Helaas konden er geen vervolgwarnemingen worden gedaan. In 2005 en 2006 is het stuifgedeelte van de Grote Heide open gekapt. Ook zijn er de laatste jaren weer meer Konijnen aanwezig, waardoor ook het aanbod aan de voor de Tapuit belangrijke potentiële nestholtes weer is toegenomen. Geen van deze twee positieve ontwikkelingen heeft echter geleid tot een hervestiging van Tapuiten.

Figuur 3.6. Territoria van de Tapuit op de Grote Heide, 1988-2000. (Gegevens VWG De Kempen).

De oorzaak van verdwijnen moeten we ook eerder buiten dan binnen het gebied zoeken. In figuur 3.6. is de ontwikkeling van de stand op de Grootte Heide weergegeven. Ook in 2005 ("Het jaar van de Tapuit") werden geen territoria meer vastgesteld.

GRAUWE KLAUWIER, 1 territorium (0,0)

Op 14 juli werd binnen de grenzen van het onderzoeksgebied door R. Weenink van VWG De Kempen een volwassen Grauwe Klauwier met twee net uitgevlogen jongen ontdekt. Het betreft het eerste broedgeval van de soort sinds lange tijd in de regio. Daar Grauwe Klauwieren gevoelig zijn voor verstoring in de vestigingsfase en de kans op een terugkeer zeker aanwezig is, wilden de ontdekkers van het broedgeval de precieze locatie niet openbaar maken. Voorzover bekend heeft de soort na 1991 niet meer gebroed in het onderzoeksgebied (SOVON-LSB-archief). Bijlsma (1991) vond in dat jaar een territorium net buiten het Staatsbosbeheer-terrein. Voorts verwijst hij naar bronnen die indiceren dat de soort in de jaren zestig van de vorige eeuw plaatselijk vrij talrijk voorkwam in het gebied. De hervestiging van de Grauwe Klauwier past in de voorzichtig positieve landelijke trend, waarbij ook buiten kernprovincie Drenthe weer meer territoria opduiken. In 2008 was Noord-Brabant samen met Zeeland de laatste provincie die het zonder Grauwe Klauwieren moest stellen. De landelijke schatting voor dat jaar bedroeg 330-380 paar. In Vlaanderen neemt de soort ook weer voorzichtig toe, zij het dat territoria vooral in Belgisch Limburg en de Voerstreek en dus niet in de Kempen te vinden zijn (Vermeersch & Anselin 2009).

GROTE KAREKIET, 1 territorium (0,0)

Op 20 juni werd een zingende Grote Karekiet ontdekt aan de noordkant van het Soerendonks Goor. De vogel verbleef hier tenminste vijf dagen waarna hij niet meer (zingend) is waargenomen. Desondanks is er sprake van een territorium, hetgeen gezien de jarenlange afwezigheid van de soort opmerkelijk genoemd mag worden. De kans dat er daadwerkelijk is gebroed lijkt echter gering.

SPRINKHAANZANGER, 24 territoria (1,3)

De Sprinkhaanzanger heeft de laatste tien jaar in de Kempen een sterke toename laten zien. Deze toename heeft voornamelijk plaatsgevonden in heidegebieden. Zo laat de Grootte Heide een toename zien van 0 in 2000 naar 11 in 2009. Plaatselijke verruiging van de heide, waardoor struweelvorming een kans krijgt, speelt daarbij een rol. Verder zien we een flink aantal territoria in het dal van de Tongelreep. Hier bevinden de zangposten zich zonder uitzondering in de pitrusvegetatie.

VUURGODHAAN, 2 territoria (30, 30)

Of de Vuurgoudhaan zwaar geleden heeft onder de redelijke strenge winter 2008/2009 is niet zeker, maar dat er met de slechts twee vastgestelde territoria in 2009 sprake is van een plotse afname is onmiskenbaar. Tijdens de twee vorige dekkende karteringen werden immers steeds 30 territoria vastgesteld en ook in 2008 was de situatie beslist nog rooskleuriger voor de soort. Er werden toen eind mei rond de parkeerplaats aan de Leenderweg liefst vier zingende mannetjes gehoord. In 2009 ontbrak de soort daar geheel. Ook elders in het bos werden tijdens dagbezoeken voor het nachtzwaluwonderzoek in 2008 zingende Vuurgoudhanen gehoord, terwijl dit in 2009 niet het geval was. Een plotse en opmerkelijke afname derhalve!

BOOMKLEVER, 23 territoria (0, 1)

Evenals de Bosuil is de Boomklever een successoort in de Kempische bossen. Maar toch is er een verschil. De opmars van de Bosuil begon veel eerder en vindt verspreid over vrijwel alle Kempische bosgebieden plaats. De opmars van de Boomklever is pas zo'n tien jaar aan de gang en het voorkomen beperkt zich toch nog steeds tot percelen die geheel dan wel voor een zeer groot gedeelte uit loofhout bestaan. Opstanden met voornamelijk naaldhout worden als broedgebied gemeden. Later in het seizoen, als de jongen zijn uitgevlogen, kan men wel vogels tegenkomen in naaldhout.

De verspreiding binnen het onderzochte gebied in 2009 bevestigt dit. Naast de loofhoutopstanden in het Leenderbos vinden we de soort alleen terug in de beekdalen van Tongelreep en Strijper Aa. Er zijn twee nesten gevonden: één in een beuk en een tweede in een berk, beide langs het fietspad aan de Hasselsvennen. Beide bomen waren nog levend.

4. Evaluatie

4.1. Vergelijking met eerdere inventarisaties

Zowel in 1991 (Bijlsma 1992) als in 2000 (Deuzeman 2000) is in opdracht van Staatsbosbeheer een broedvogelkartering uitgevoerd. Ter vergelijking van het aantal vastgestelde broedvogels is een overzicht gemaakt (Tabel 4.1.). Verschillen in aantal aangetroffen territoria tussen beide jaren komen hier aan de orde. Omdat het geïnventariseerde gebied niet in alle drie de jaren exact het zelfde is kunnen de genoemde aantallen in de tabel afwijken met de genoemde aantallen in de diverse rapporten.

De gebruikte onderzoeksmethode is te vergelijken met die van de inventarisaties uit 1991 en 2000.

Verder zijn er verschillende factoren van invloed op het uiteindelijke telresultaat. Factoren als de weersomstandigheden, verschil tussen de inventariseerders en hun werkwijze en tijdsbesteding kunnen leiden tot verschillen. Ook het voedselaanbod kan van jaar tot jaar verschillen, bijvoorbeeld goede en slechte muizenjaren. Bij (gunstige) voedselomstandigheden kunnen soorten tijdelijk toenemen/verschijnen om het jaar daarop weer af te nemen dan wel te verdwijnen. Complexiteit van o.a. het ecosysteem, (nestplaats) concurrentie, predatie en voedselaanbod (ook in omliggende gebieden) spelen een rol, evenals omstandigheden in de doortrek- en overwinteringgebieden.

Ontwikkeling soortensamenstelling

Acht soorten die tijdens de inventarisatie van 2001 nog als broedvogel werden vastgesteld, bleken in 2009 niet meer als zodanig in het onderzoeksgebied voor te komen. Het ging om Zomertaling, Zwartkopmeeuw, Kokmeeuw, Zwarte Stern, Boerenzwaluw, Snor, Ekster en Keep. Het meest opvallende is het verdwijnen van de Kokmeeuw als broedvogel. Van de verdwenen soorten staan Zomertaling, Boerenzwaluw, Zwarte Stern en Snor op de Rode Lijst.

Daar staat tegenover dat tien vogelsoorten in

2001 niet als broedvogel in het voorkwamen en in 2009 wel. Dat zijn Heilige Ibis, Canadese Gans, Brandgans, Bergeend, Watersnip, Grote Karekiet, Bonte Vliegenvanger, Boomklever, Grauwe Klauwier en Putter. Drie van deze nieuwkomers, te weten Watersnip, Grauwe Klauwier en Grote Karekiet, staan op de Rode Lijst, ook nog eens in de zware categorie 'bedreigd!'. De komst van sommige soorten is duidelijke gerelateerd aan een landelijke en/of regionale opmars. Dat geldt met name voor de ganzen en voor de Boomklever. Of de nestvondst van de Grauwe Klauwier –een soort die het op landelijke schaal de laatste jaren wat beter doet- ook een Brabantse revival indiceert, moet worden afgewacht.

Ontwikkeling in verschillende habitats

Bij aanvang van de inventarisatie in 2009 was de waterstand al erg laag in de diverse vennen. Gedurende het mooie voorjaar ging de waterstand in een versneld tempo omlaag wat in mei resulteerde in vennen die vaak geen of nog maar weinig water bevatten. Voor de diverse watervogels werd het broedbiotoop zo erg ingekrompen. Dit zien we duidelijk terug bij de fuutachtigen. De Geoorde Fuut werd helemaal niet vastgesteld. Maar deze soort kan plots, in zelfs grote aantallen, verschijnen om in daaropvolgende jaren weer geheel afwezig te zijn. Dodaarsen zien we alleen nog op die vennen waar gedurende het voorjaar water in bleef staan.

De ganzen lijken beduidend minder last te hebben van de lage waterstand, maar hun verspreiding binnen het gebied is beperkt. De kern ligt bij het Soerendonks Goor waar de waterstand met behulp van sluizen constant gehouden kan worden.

De eenden laten dan weer wel een afname zien. Behalve de Krakeend, die het landelijk ook erg goed doet, zijn de aantallen ten opzichte van 2000 afgenomen. Ook hier zien we dat verschillende vennen die te kampen hadden met droogte, verlaten zijn.

Tabel 4.1. Vergelijking resultaten basiskartering Leenderbos 1991 (Bijlsma 1992), 2000 (Deuzeman 2000) en 2009 (dit rapport). Soorten die in 2009 niet in het gehele onderzoeksgebied zijn gekarteerd staan tussen haakjes.

	1991 (2318 ha)	2000 (2314 ha)	2009 (2234 ha)		1991 (2318 ha)	2000 (2314 ha)	2009 (2234 ha)
Dodaars	1	17	7	Boerenzwaluw	0	3	0
Fuut	0	3	2	Duinpieper	1	0	0
Geoorde Fuut	0	24	0	Boompieper	122	240	255
Roerdomp	0	1	0	Graspieper	54	62	56
Blauwe Reiger	11	15	14	Gele Kwikstaart	0	1	1
Heilige Ibis	0	0	2	Witte Kwikstaart	40	22	8
Knobbelzwaan	1	1	1	Nachtegaal	4	0	0

Vervolg tabel 4.1.

	1991 (2318 ha)	2000 (2314 ha)	2009 (2234 ha)		1991 (2318 ha)	2000 (2314 ha)	2009 (2234 ha)
Grauwe Gans	0	3	21	Blauwborst	34	41	30
Canadese Gans	0	0	4	Gekraagde Roodstaart	47	97	50
Brandgans	0	0	1	Paapje	1	0	0
Nijlgans	2	2	3	Roodborsttapuit	34	61	105
Bergeend	0	0	1	Tapuit	17	2	0
Krakeend	4	8	11	Kramsvogel	1	0	0
Wintertaling	5	7	2	Zanglijster	x	x	70
Wilde Eend	x	63	54	Grote Lijster	48	31	20
Pijlstaart	1	0	0	Sprinkhaanzanger	3	1	24
Zomertaling	1	2	0	Snor	0	1	0
Slobeend	2	6	2	Rietzanger	1	0	0
Tafeleend	2	4	4	Bosrietzanger	12	5	3
Kuifeend	1	15	6	Kleine Karekiet	42	45	45
Wespendief	3	2	2	Grote Karekiet	0	0	1
Bruine Kiekendief	1	1	0	Spotvogel	8	6	7
Havik	10	7	12	Braamsluiper	3	1	1
Sperwer	14	10	5	Grasmus	26	80	79
Buizerd	16	14	20	Tuinfluit	x	71	102
Torenvalk	8	4	5	Zwartkop	x	241	317
Boomvalk	2	1	4	Fluiter	12	8	2
Korhoen	1	0	0	Tjiftjaf	x	x	(174)
Patrijs	5	7	2	Fitis	x	x	(349)
Kwartel	2	8	2	Vuurgoudhaan	30	30	2
Fazant	95	44	(14)	Grauwe Vliegenvanger	25	22	13
Waterral	9	22	12	Bonte Vliegenvanger	1	0	4
Porseleinhoen	1	0	0	Staartmees	44	40	52
Waterhoen	14	16	6	Glanskop	4	0	0
Meerkoet	23	33	15	Matkop	x	43	40
Scholekster	2	0	0	Kuifmees	x	x	184
Goudplevier	1	0	0	Zwarte Mees	x	x	(93)
Kievit	63	10	4	Pimpelmees	x	x	(99)
Watersnip	0	0	3	Boomklever	1	0	21
Houtsnip	10	7	15	Boomkruiper	121	115	214
Wulp	41	14	8	Wielewaal	14	10	5
Zwartkopmeeuw	0	3	0	Ekster	3	1	0
Kokmeeuw	2	543	0	Kauw	58	13	29
Zwarte Stern	13	4	0	Zwarte Kraai	70	x	57
Holenduif	81	46	39	Spreeuw	x	51	47
Zomertortel	44	30	4	Keep	1	1	0
Koekoek	21	36	29	Groenling	25	10	7
Bosuil	20	17	26	Putter	1	0	1
Ransuil	15	11	1	Sijs	10	11	11
Nachtzwaluw	18	29	66	Kleine Barmsijs	1	0	0
IJsvogel	0	1	3	Kneu	x	22	36
Draaihals	1	0	0	Kruisbek	55	16	9
Groene Specht	20	18	19	Grote Kruisbek	5	0	0
Zwarte Specht	15	12	13	Goudvink	7	3	16
Grote Bonte Specht	100	89	124	Appelvink	13	2	0
Kleine Bonte Specht	9	10	10	Geelgors	51	78	90
Boomleeuwerik	48	53	29	Rietgors	24	47	28
Veldleeuwerik	96	103	46				

Een aantal (kritische) watergebonden soorten is geheel verdwenen; Roerdomp, Zwarte Stern en Kokmeeuw. Voor de Zwarte Stern zal de voedselsituatie nog verder zijn verslechterd, ook op de nabije Malpi broeden geen Zwarte Sterns meer. De situatie voor de Roerdomp lijkt echter niet veranderd.

Bij de roofvogels laat de Havik, geheel tegen de landelijke trend voor de soort op zandgronden, een opmerkelijke groei zien. Mogelijk dat de betere controle op vervolging in het Leenderbos hieraan ten grondslag ligt. Ook net buiten het Leenderbos zijn er een paar territoria bijgekomen. De voedselsituatie (post- en houtduif) in het zuiden is mogelijk niet zo desastreus als in andere delen van Nederland.

De afname van de Sperwer in het Leenderbos is wel conform de landelijke trend op de zandgronden. De oorzaak dient deels gezocht te worden in het ouder worden van het bosbestand en in het veranderde bosbeheer. Door een ander kapbeleid zal er in de toekomst minder aaneengesloten jong bos voorhanden zijn. Ook opmerkelijk is het aantal gevonden Boomvalken. Het gaat slecht met deze soort (Bijlsma 2009) maar toch werden er in 2009 vier territoria vastgesteld, het dubbele van het aantal tijdens de inventarisatie in 1991. Opmerkelijk is dat drie van de vier territoria in havik-luw gebied zaten.

Het muizenarme jaar 2009 heeft er bij diverse muizeneters flink ingehakt. Het aantal territoria van de Bosuil was niet direct minder maar het broedsucces was belabberd. Van de Ransuil kon geen enkel geslaagd broedgeval worden vastgesteld en bij de Buizerd gingen diverse paren niet tot eileg over. De populaties van de meeste roofvogels en uilen in het gebied kunnen wel een stootje velen, maar voor de al sterk afgenomen Ransuil-populatie kan het belabberde 2009 wellicht de genadeklap betekenen.

De soorten van de heide en kapvlaktes laten een divers beeld zien. Kenmerkende soorten van natte heide en randen van vennen als Rietgors en Blauwborst laten een duidelijke afname zien. De oorzaak ligt waarschijnlijk in de droge omstandigheden gedurende het voorjaar. Niet alleen de vennen droogden snel op, maar ook de natte heide verdroogde gedurende het voorjaar in rap tempo.

Veld- en Boomleeuwerik laten een sterke afname zien. De stand van de Veldleeuwerik bleek ten opzichte van 2001 meer dan gehalveerd te zijn. Tot aan het einde van de vorige eeuw leek het erop dat de landelijke afname van de soort aan de populatie op de Groote Heide voorbij zou gaan, maar sindsdien is de populatie ook hier hard aan het inkrimpen.

De afname van de Boomleeuwerik in het onderzoeksgebied is niet conform de landelijke

trend. Opmerkelijk is voorts dat de Boomleeuwerik kennelijk niet of nauwelijks profiteert van de ten faveure van de Nachtzwaluw gecreëerde kapvlaktes. Deze toename van de hoeveelheid geschikt habitat zet de afname van de soort in een opmerkelijk daglicht. De Boompieper nam wel toe, maar op grond van de forse toename van de hoeveelheid geschikt habitat zou een omvangrijker toename in de lijn der verwachtingen liggen.

Positief is dat Kneu en Graspieper een stabiel beeld laten zien. Beide soorten hebben het momenteel zwaar in de Kempen; met name de Graspieper is nagenoeg uit het agrarische verdwenen en komt alleen nog op heidevelden in redelijke aantallen voor.

Twee soorten die het erg goed doen zijn Roodborsttapuit en Sprinkhaanzanger. Beide soorten kunnen worden gezien als indicatoren voor plaatselijke verruiging van heide en oevervegetatie. De Roodborsttapuit is op alle heideterreinen fors toegenomen, maar op de kapvlaktes in het Leenderbos blijft hij vooralsnog schaars. De Sprinkhaanzanger laat een forse toename zien op de heide en in het dal van de Tongelreep.

De Geelgors laat een bescheiden toename zien in de Putberg en de Gastelse Heide. In de overige deelgebieden is de soort stabiel of licht afgenomen. De stand van de Zomertortel is –geheel conform het landelijke beeld– de laatste tien jaar volledig ingestort. Alleen aan de westkant van het Leenderbos werden nog enkele territoria gevonden. Opvallend is het geheel verdwijnen uit de bosjes langs de Strijper Aa. Het ouder worden van het bosbestand en het steeds minder aanwezig zijn van jonge aanplant zijn factoren die de soort niet ten goede komen. Daarnaast spelen externe factoren als de ongunstige situatie in trek- en winterkwartieren bij de Zomertortel een voorname rol.

Bij de soorten van opgaand bos met loofbomen, al dan niet met veel doodhout, zien we een divers beeld. Vrij kritische soorten als Wielewaal (stand gehalveerd) en Fluitsner (nagenoeg verdwenen) doen het slecht. Ook de Grauwe Vliegenvanger laat een halvering van de stand zien. Deze soorten doen het landelijk ook slecht, een indicatie dat de voornaamste oorzaak(en) voor de achteruitgang buiten het geïnventariseerde gebied moeten worden gezocht.

De Houtsnip is iets toegenomen, maar minder dan elders in de Kempen (Wouters 2006).

Bij de spechten zien we een toename van de Grote Bonte Specht, terwijl de overige soorten een stabiele stand laten zien. Met het ouder worden van het bosbestand zien we een toename van kenmerkende soorten van ‘zwaar hout’ als Bosuil en Boomklever. Ook minder andere bosvogels als de Boomkruiper profiteren hiervan.

4.2. Broedvogels en beheer

Bos

Het bosbeheer in het Leenderbos kent een multifunctionele doelstelling. Het aanbrengen van kapvlaktes in met name het zuidelijk deel van het Leenderbos maakt deel uit van dit beheer. Duidelijk is dat dit kenmerkende soorten van het gebied als de Nachtzwaluw, Boompieper en Boomleeuwerik ten goede komt, al zijn de resultaten niet altijd direct zichtbaar (zie 4.1.).

Verder wordt er naar gestreefd om de monotone dennenakkers om te vormen naar bos met meer inheemse loofbomen. Tijdens de omvorming wordt er naar gestreefd om zoveel mogelijk het rechtop staand dood hout te sparen. Deze vorm van bosbeheer is positief voor de avifaunistische waarde van bos. De diversiteit speelt in de kaart van diverse soorten broedvogels, en het sparen van dood hout levert extra broedplaatsen op voor de holenbroeders.

Het bosbeheer in het Leenderbos kent een multifunctionele doelstelling. Een onderdeel daarvan is het omvormen van de monotone dennenakkers naar een bos met meer inheemse loofbomen. Tijdens de omvorming wordt er naar gestreefd om zoveel mogelijk het rechtop staand dood hout te sparen. Deze vorm van bosbeheer is positief voor de avifaunistische waarde van bos. De diversiteit speelt in de kaart van diverse soorten broedvogels, en het sparen van dood hout levert extra broedplaatsen op voor de holenbroeders.

De omvorming brengt ook grotere kapvlaktes met zich mee, wat weer een positieve uitwerking heeft op de vogelsoorten die hier gebruik van maken zoals de Boomleeuwerik, Boompieper en Nachtzwaluw. Vooral deze laatste soort heeft baat bij het huidige beheer. Bij de andere genoemde soorten is het effect nog minder duidelijke (zie 4.1.). Desondanks valt het zeker aan te bevelen om voldoende open stukken in de vorm van kapvlaktes te blijven creëren in het gebied.

Heide

Bij het beheer van de Groote Heide speelt begrazing door schapen een voorname rol. Staatsbosbeheer gaat ervan uit dat begrazing met schapen de beste beheermaatregel is voor het onderhoud van heidegebieden. Begrazing zorgt immers voor structuur in de heide, hetgeen de biodiversiteit ten goede komt. Een risico bij schapenbegrazing is echter vertrapping van nesten van groundbroeders, zoals Bijlsma (1991) die op de Groote Heide constateerde bij onder meer Boomleeuwerik en Graspieper. Het feit dat schapen vaak in een dichte groep grazen vergroot het risico. Begrazing met pony's werd door Bijlsma als alternatief genoemd, met name omdat die minder de neiging hebben om 'als een compacte wals' (Bijlsma 1991) door het gebied

te gaan. Het valt aan te bevelen om bij het beheer van de Groote Heide en de overige heideterreinen in het onderzoeksgebied de pro's en contra's van begrazing tegen elkaar af te wegen. In dat kader verdient het aanbeveling om broedvogelbevolking en broedsucces van op verschillende manieren en met een verschillende intensiteit begraasde heideterreinen in het onderzoeksgebied de komende jaren geregeld te monitoren. Voorts verdient het aanbeveling om de effecten van begrazing op de structuur van de heide geregeld te monitoren.

In de winter van 2008/2009 is achter het Groot Kraanven begonnen met plagwerkzaamheden. Een positieve ontwikkeling die van dit type heide (Doeltype vochtige heide 06.04) in de loop der jaren weer een structureel geheel kan maken.

Een niet eenvoudig oplosbaar probleem is het gebrek aan water in delen van het onderzoeksgebied. Diverse vennen vallen droog bij een tekort aan neerslag. Iets wat de laatste jaren enige maken voorkwam. Ook de natte heide rond de Klotvennen is in de loop der jaren getransformeerd van echt nat naar redelijk droog. Waar de inventarisator in vroeger jaren een goed stel laarzen nodig had, volstonden nu wandelschoenen..

Ook op de Hasselsvennen speelt het probleem van te weinig water in de vennen. Dit stuk heide wordt de laatste jaren tijdens het broedseizoen begraast door tien schotse hooglanders. In 2009 zijn de koeien tijdens het broedseizoen niet op de heide geweest, maar hebben ze vrijelijk binnen het grote raster kunnen lopen. Dit is een positieve ontwikkeling, die de kans op verstoring c.q. vertrapping van nesten van groundbroeders op de heide verkleint.

Overige

De Gastelse Heide bestaat uit voormalige landbouwgronden en nog in productie zijnde gronden (verpacht door SBB) die intensief worden bewerkt. Tussen deze twee gebieden zien we een groot verschil. De nog grootschalig bewerkte akkers zijn, net als bijna overal in de Kempen, arm aan broedvogels. Een omzetting zoals al in een gedeelte van het gebied reeds heeft plaatsgevonden zou een geweldige stimulans voor diverse vogelsoorten betekenen. Door te beginnen met het aanleggen van akkerranden en overhoekjes zouden verschillende akkervogels die het nu moeilijk hebben (Patrijs, Veldleeuwerik) al geholpen kunnen worden.

Samenvatting beheer

Een goed beheer van een groot en divers gebied als de Boswachterij Leende is geen sinecure. Alleen al de wensen en belangen van diverse relevante vogelsoorten staan soms op gespannen voet met elkaar en het is uiteraard ondoenlijk om voor elke soort een apart beheersplan te maken. Zo is een Havik gebaat bij een oud bos terwijl de Nachtzwaluw daar weinig aan heeft. Dit geeft al aan dat diversiteit

binnen een gebied een belangrijke factor is. De huidige ontwikkeling van de broedvogelbevolking wijst erop, dat zowel soorten van open bos en heide als die van goed ontwikkeld ouder bos zich thuis voelen in het gebied. Dat is een complement voor het gevoerde beheer. Toch vallen er vanuit het gezichtspunt van broedvogels – en daarmee veelal van veel andere dieren en planten- nog wat zaken te wensen. Te denken valt bijvoorbeeld aan de grenzen tussen de diverse delen van het gebied, die vaak erg scherp zijn. Door deze grenzen diffuser te maken zouden prachtige overgangen kunnen ontstaan waar niet alleen de vogels van profiteren. Voorbeelden van zo'n scherpe overgang zijn de overgang van de heide naar het beekdal van de Tongelreep en die van de heide naar het bos. Een andere belangrijke factor is het gebrek aan water in droge jaren. Een onoplosbaar probleem voor zover het gaat om vennen die volledig afhankelijk zijn van de hemelwater. Maar voor gebiedsdelen die verdrogen door afvloeiing van water zouden er oplossingen bedacht kunnen worden om het water zolang mogelijk in het gebied te houden. Tot slot werd in het bovenstaande reeds aandacht besteed aan de begrazing, een relevant beheersinstrument in de open delen van het gebied waarvan de effecten op onder meer de grondbroeders geregeld geëvalueerd zouden moeten worden.

Daar het gehele onderzoeksgebied deel uitmaakt van het Natura2000-gebied Leenderbos, Grootte Heide en De Plateaux zal de in het beheerplan voor dit gebied aangegeven gewenste populatieomvang van de drie aangewezen broedvogelsoorten Nachtzwaluw, Boomleeuwerik en Roodborsttapuit de komende jaren ongetwijfeld een belangrijke graadmeter gaan worden. In 2009 voldeden de aantallen van Nachtzwaluw en Roodborsttapuit aan de gewenste omvang van de populatie in het gehele Natura2000-gebied (dat groter is dan het in dit rapport besproken gebied), terwijl de Boomleeuwerik een substantiële bijdrage aan het gewenste aantal paren leverde.

5. Literatuur

BIJLSMA R.G. 1992. De broedvogels van het Leenderbos en omgeving in 1991. SOVON-rapport 1992/01. SOVON, Beek-Ubbergen.

BIJLSMA R.G. 2009. Trends en broedresultaten van roofvogels in Nederland in 2008. De Takkeling 17: 7-50.

DEUZEMAN S.B. 2000. Broedvogels van het Leenderbos in 2000. SOVON-inventarisatierapport 2000-21. SOVON-Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

DIJK A.J. VAN, BOELE A., HUSTINGS F., KOFFIJBERG K. PLATE C. *IN PREP.* Broedvogels in Nederland in 2010. SOVON-Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

HUSTINGS F., BORGGREVE C., VAN TURNHOUT C. & THISSEN J. 2004. Basisrapport voor de Rode Lijst Vogels volgens Nederlandse en IUCN-criteria. SOVON-onderzoeksrapport 2004/13. SOVON-Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

KOLSTERS J. 2005. Broedvogels van het zuidelijke deel van de voormalige viskwekerij in Valkenswaard. VWG De Kempen 2005

KOLSTERS J., DE VEER W. 2007. Buikheide 2006. Inventarisatie broedvogels en rode bosmieren, en analyse van de begroeiing in relatie tot de broedvogels. VWG De Kempen.

SLOENDREGT M. 2009. Inventarisatie naar het voorkomen van nachtzwaluwen *Caprimulgus europaeus* in 2009 in het Leenderbos en Grootte Heide (Boswachterij Leende). VWG De Kempen.

SEJKENS J. 2007. Broedvogels van de Grootte Heide in 2007. Rapport in eigen beheer.

STAATSBOSBEHEER. Toeristische kaart 31, De Kempen. 3^e druk 2005

VERMEERSCH G. & ANSELIN A. 2009. Broedvogels in Vlaanderen 2006-2007. Med. Inst. Voor Natuur- en Bosonderzoek 2009(3). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.

WOUTERS P. JAPINK M., PRINSEN H.A.M. & LENSINK R. 2007. Broedvogels van de Boswachterij De Kempen in 2006. Bureau Waardenburg bv, Culemborg.

WOUTERS P. 1997. De bosuil in de Kempen; van zeldzaamheid naar alledaagse soort, Blauwe Klauwier jrg 23 nr. 2, VWG De Kempen.

WOUTERS P. 2010 Tien jaar ransuilen tellen in de gemeente Reusel. (In voorbereiding).

WEBSITE

www.sovon.nl

www.vogelsindekempen.nl

<http://www.sovon.nl/onderzoek/nachtzwaluw/nachtzwaluw.html>

www.minlnv.nl

Bijlagen

Bijlage I. Tijdsbesteding in de diverse gebieden

Groote Bleek		't Goor	
24-3-09	9:00-11:00	24-3-09	6:30-9:30
7-4-09	6:30-8:30	7-4-09	6:30-11:00
24-4-09	5:45-7:45	24-4-09	6:00-10:30
8-5-09	9:00-10:15	8-5-09	5:45-10:00
19-5-09	9:15-10:30	19-5-09	5:30-10:00
23-6-09	11:00-12:30	31-5-09	21:30-23:30
		23-6-09	5:00-10:00

Putberg - west		Putberg - oost	
24-3-09	9:30-11:00	24-3-09	6:30-9:30
7-4-09	6:45-9:00	7-4-09	7:45-9:45
24-4-09	5:50-8:30	24-4-09	8:00-10:00
8-5-09	5:45-8:45	8-5-09	8:15-10:30
19-5-09	5:30-9:30	19-5-09	8:00-10:15
23-6-09	5:00-8:30	30-5-09	0:00-1:00
		9-6-09	0:00-1:00
		23-6-09	9:30-11:30

Langbosch		Berkputten	
24-3-09	6:15-8:00	24-3-09	11:00-12:00
7-4-09	6:30-8:45	7-4-09	10:00-11:30
24-4-09	5:45-9:00	24-4-09	10:00-11:15
8-5-09	5:30-9:00	8-5-09	9:45-11:00
19-5-09	5:30-10:30	19-5-09	9:30-10:30
31-5-09	21:30-23:30	30-5-09	22:00-23:30
9-6-09	22:00-23:30	23-6-09	10:00-11:00
23-6-09	5:00-8:00		

Gastelsche Heide		Tongelreep	
24-3-09	8:00-10:00	31-3-09	6:50-12:45
7-4-09	8:00-10:00	10-4-09	6:30-8:40
24-4-09	7:45-10:15	29-4-09	7:40-11:35
8-5-09	8:30-10:30	1-5-09	6:15-11:00
19-5-09	7:30-10:45	6-5-09	7:00-9:35
31-5-09	22:00-23:30	23-5-09	8:00-10:30
23-6-09	8:00-9:15		

Leenderbos noord		Leenderbos zuid	
24-3-09	7:00-12:40	26-3-09	7:05-11:40
30-3-09	7:05-13:20	27-3-09	7:10-12:20
31-3-09	6:50-10:00	7-4-09	6:40-12:20
6-4-09	6:35-13:05	9-4-09	6:30-13:00
8-4-09	6:25-11:40	22-4-09	6:00-12:35
10-4-09	8:55-12:50	23-4-09	5:55-12:10
21-4-09	6:00-11:30	13-5-09	5:25-10:55
24-4-09	5:50-12:10	14-5-09	5:20-12:15
28-4-09	5:45-8:20	19-6-09	4:45-12:30
30-4-09	5:45-7:00	19-6-09	4:45-12:30
6-5-09	5:35-9:35		
12-5-09	5:35-10:45		
16-5-09	5:05-11:00		
29-5-09	5:00-11:20		
21-6-09	4:40-14:05		

Leenderbos nacht

3-5-09	20:45-22:10
18-5-09	21:30-23:05*
19-5-09	21:30-23:10

Groote Heide

2-4-09	6:40-11:10
3-4-09	6:45-13:00
14-4-09	6:20-11:20
15-4-09	6:30-12:05
29-4-09	5:45-11:35
30-4-09	7:10-12:50
1-5-09	11:15-12:30
23-5-09	5:00-8:00

Bosuil

18-2-09	20:20-23:20
8-3-09	19:50-22:10
21-3-09	19:35-20:45

4-5-09 10:30-21:45 speciale dag om roofvogelnesten te (be)zoeken.
tevens bos Groote Heide

Bijlage II Soortgroepkaarten, kaart Rode Lijst-soorten 2010

soortgroep 95, Waterrietvogels			
natte riet- en verlandingsvegetaties			
Aanwezig	VE	Afwezig	VE
Kleine Karekiet	1	Roerdomp	3
Grote Karekiet	3	Woudaapje	4
Waterral	2	Grote Zilverreiger	4
Rietgors	1	Purperreiger	3
Waterhoen	1	Lepelaar	3
Watersnip	2	Snor	2
		Baardman	3
		Bruine Kiekendief	3
		Kraanvogel	5
		Rietzanger	2
		Kraanvogel	5
		Rietzanger	2
		Porseleinhoen	3
		Klein Waterhoen	3
		Kleinst Waterhoen	3
		Kwartelkoning	4

soortgroep 304: Tapuit-groep			
droge heide met zandige plekken			
Aanwezig	VE	Afwezig	VE
Boomleeuwerik	2	Steenuil	3
Witte Kwikstaart	1	Kuifleeuwerik	4
		Duinpieper	3
		Tapuit	2

soortgroep 402; Wulp-groep			
open, structuurrijke heideterreinen			
Aanwezig	VE	Afwezig	VE
Kwartel	2	Goudplevier	5
Watersnip	3	Kemphaan	4
Wulp	2	Tureluur	3
Veldleeuwerik	1	Velduil	3
Graspieper	1	Paapje	2
Gele Kwikstaart	3		

soortgroep 602; Roodborsttapuit-groep			
structuurrijke heidevegetatie met struikjes			
Aanwezig	VE	Afwezig	VE
Roodborsttapuit	2		
Grasmus	2		
Fitis	1		
Grauwe Klauwier	3		
Kneu	2		

soortgroep 702; Geelgors-groep			
boomgroepen in open gebied, bosranden en open bossen			
Aanwezig	VE	Afwezig	VE
Nachtzwaluw	3	Draaihals	3
Groene Specht	2	Klapekster	3
Boomleeuwerik	2	Ortolaan	4
Boompieper	1		
Gekraagde Roodstaart	2		
Geelgors	2		

soortgroep 803; Appelvink-groep			
bos met opgaand loofhout > 10 m.			
Aanwezig	VE	Afwezig	VE
Houtsnip	2	Appelvink	2
Grote Lijster	2		
Fluiter	2		
Tjiftjaf	1		
Wielewaal	2		

soortgroep 812; Holenbroeders			
oude en/of dode bomen			
Aanwezig	VE	Afwezig	VE
Groene Specht	2	Taigaboomkruiper	2
Zwarte Specht	2	Ringmus	2
Grote Bonte Specht	2	Glanskop	2
Gekraagde Roodstaart	2	Middelste Bonte Specht	5
Boomkruiper	2	Kleine Vliegenvanger	3
Spreeuw	1		
Kleine Bonte Specht	3		
Grauwe Vliegenvanger	2		
Pimpelmees	1		
Holenduif	2		
Bosuil	2		
Boomklever	2		
Kauw	2		

Rode Lijst-soorten

Categorieën:

1= gevoelig

2= kwetsbaar

3=bedreigd

4=ernstig bedreigd

Soort	Categorie
Wintertaling	2
Slobeend	2
Boomvalk	2
Patrijs	2
Watersnip	3
Zomertortel	2
Ransuil	2
Nachtzwaluw	2
Groene Specht	2
Veldleeuwerik	1
Graspieper	1
Gele Kwikstaart	1
Grote Karekiet	3
Spotvogel	1
Grauwe Vliegenvanger	1
Matkop	1
Wielewaal	2
Grauwe Klauwier	3
Kneu	1

Bijlage III Soortkaarten (stippenkaarten) 2010

Bijlage IV Gegevens BMP-plots

In het volgende worden telgegevens van binnen of deels binnen het onderzoeksgebied gesitueerde BMP-plots weergegeven. Het gaat om enkele plots van de provincie Noord-Brabant en om enkele plots van vrijwilligers. We danken de tellers voor de gedane inspanning en voor de toestemming om de gegevens hier te publiceren.

BMP-plot 4088, Groote Heide

Oppervlak: 250 hectare

Inventarisator: Dhr. J. Seijkens

BMP-B

	2006	2007	2008	2009
Dodaars	3	4	3	3
Krakeend	4	4	3	1
Slobeend	0	1	1	1
Torenavalk	0	0	1	1
Boomvalk	1	1	2	1
Kwartel	0	3	1	0
Watersnip	0	1	0	0
Houtsnip	1	2	1	1
Wulp	3	2	2	3
Zomertortel	2	0	0	0
Ransuil	1	1	1	0
Nachtzwaluw	9	8	11	10
Groene Specht	3	1	2	0
Zwarte Specht	0	2	0	0
Kleine Bonte Specht	1	0	0	0
Boomleeuwerik	8	9	10	10
Veldleeuwerik	26	26	24	21
Boompieper	47	63	57	53
Graspieper	27	22	27	21
Blauwborst	4	4	4	4
Gekraagde Roodstaart	8	11	10	8
Roodborsttapuit	21	30	27	28
Grote Lijster	0	1	0	0
Sprinkhaanzanger	9	1	9	9
Grasmus	8	5	7	9
Vuurgoudhaan	0	1	2	0
Wielewaal	0	0	1	0
Kneu	7	9	9	13
Kruisbek	1	0	0	0
Geelgors	20	21	14	14

BMP-plot 2968, Achelse Kluis 119

Oppervlak: 39,2 hectare

Inventarisator: provincie Noord-Brabant

BMP-A

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2002	2003	2007
Dodaars	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0
Canadese Gans	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Nijlgans	0	0	1	0	1	1	1	0	0	0
Krakeend	0	1	0	1	3	1	5	4	3	0
Wintertaling	0	0	0	0	1	1	0	0	1	0
Wilde Eend	2	7	3	2	12	1	5	5	2	0
Slobeend	0	0	0	3	4	1	1	1	0	0
Tafeleend	0	0	0	2	0	8	1	1	0	0
Kuifeend	0	0	0	4	2	1	0	1	1	1

vervolg BMP-plot 2968, Achelse Kluis 119

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2002	2003	2007
Torenvalk	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0
Fazant	12	13	9	8	5	4	2	5	2	2
Waterhoen	1	2	1	0	2	2	1	1	3	1
Meerkoet	0	0	0	1	3	2	2	4	2	1
Scholekster	0	0	1	1	1	1	0	0	0	0
Kievit	3	3	6	6	1	2	2	2	2	0
Wulp	1	2	1	2	1	2	2	2	1	0
Holenduif	1	2	3	2	0	0	0	0	0	0
Houtduif	0	3	1	0	1	3	2	2	1	0
Zomertortel	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0
Koekoek	1	1	1	1	0	1	0	0	1	0
IJsvogel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Groene Specht	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0
Grote Bonte Specht	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Boomleeuwerik	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Veldleeuwerik	3	2	2	1	1	0	0	1	0	0
Boompieper	1	0	1	0	1	0	0	3	0	0
Graspieper	1	0	1	1	0	0	0	0	1	0
Witte Kwikstaart	0	0	2	1	1	2	0	1	0	0
Winterkoning	2	3	2	2	4	1	1	5	3	0
Heggenmus	2	2	2	0	0	1	0	1	0	0
Blauwborst	0	5	4	3	3	4	3	5	6	0
Roodborsttapuit	4	6	3	3	6	1	3	4	3	2
Merel	0	0	3	3	2	3	2	4	1	0
Zanglijster	0	0	1	0	0	1	2	2	1	2
Sprinkhaanzanger	3	1	3	0	0	0	0	0	1	0
Rietzanger	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Bosrietzanger	9	11	4	11	2	1	0	0	5	0
Kleine Karekiet	0	2	0	1	0	1	2	4	1	0
Spotvogel	1	2	2	1	3	2	1	0	0	0
Grasmus	9	32	21	7	8	8	8	9	7	3
Tuinfluit	6	6	3	7	4	7	2	2	3	0
Zwartkop	0	1	0	0	3	1	3	3	3	1
Tjiftjaf	3	4	5	8	8	9	5	9	8	0
Fitis	12	16	18	18	23	19	26	16	9	0
Goudhaan	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Grauwe Vliegenvanger	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Staartmees	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Pimpelmees	2	2	0	0	1	0	1	3	2	0
Koolmees	4	2	1	1	2	3	3	3	4	0
Boomkruiper	2	1	0	0	0	0	0	1	0	0
Wielewaal	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gaai	0	0	0	1	0	1	1	1	2	0
Kauw	3	4	1	0	1	1	0	0	1	0
Zwarte Kraai	2	0	3	2	2	0	2	3	2	2
Spreeuw	2	2	1	1	1	1	1	1	1	0
Vink	4	2	0	0	2	2	2	3	3	0
Kneu	3	1	3	3	3	2	2	0	0	1
Geelgors	2	6	3	5	1	1	1	1	1	2
Rietgors	0	4	3	3	3	5	3	3	5	2

BMP-plot 3613, deel Leenderbos-zuid

Oppervlak: 35 hectare

Inventarisator: Dhr. M. Pennings & Dhr. J. v/d Laar

BMP-A

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Roerdomp	1	0	0	0	0	0
Canadese Gans	0	0	0	1	2	1
Nijlgans	0	0	1	1	1	1
Krakeend	0	0	2	1	1	1
Wilde Eend	4	4	6	5	5	3
Tafeleend	0	0	1	1	0	0
Kuifeend	0	0	2	1	1	0
Wespendief	0	0	0	1	0	0
Sperwer	0	0	1	0	0	0
Buizerd	2	1	1	2	2	2
Fazant	5	3	2	2	4	0
Waterhoen	3	1	3	3	2	1
Meerkoet	0	0	1	0	1	0
Scholekster	0	0	0	1	1	0
Houtsnip	1	1	2	1	3	1
Holenduif	4	4	6	3	7	7
Houtduif	17	24	24	24	23	31
Turkse Tortel	0	0	1	0	0	0
Zomertortel	3	3	3	1	0	1
Koekoek	2	1	3	2	2	2
Steenuil	0	0	0	1	0	0
Bosuil	2	1	1	3	3	2
Nachtzwaluw	5	4	4	4	3	2
Ijsvogel	1	1	1	1	1	0
Groene Specht	1	1	1	2	3	3
Zwarte Specht	1	1	2	2	2	2
Grote Bonte Specht	7	10	11	8	8	12
Kleine Bonte Specht	1	2	3	3	4	3
Boomleeuwerik	0	0	0	1	1	1
Boerenzwaluw	0	0	0	3	3	3
Boompieper	4	3	3	6	5	5
Graspieper	0	0	0	0	0	1
Grote Gele Kwikstaart	0	0	0	1	0	0
Witte Kwikstaart	0	1	1	2	2	2
Winterkoning	33	43	44	47	29	38
Heggenmus	6	8	12	8	7	4
Roodborst	24	25	29	28	25	18
Blauwborst	1	0	0	1	0	0
Gekraagde Roodstaart	0	0	0	0	0	1
Roodborsttapuit	2	2	0	2	0	2
Merel	12	15	19	11	14	23
Zanglijster	7	6	11	9	9	9
Grote Lijster	1	0	0	0	0	0
Sprinkhaanzanger	0	1	1	0	0	0
Bosrietzanger	0	1	0	0	1	1
Kleine Karekiet	1	0	0	1	0	0
Braamsluiper	1	0	1	0	0	0
Grasmus	1	3	2	2	2	1
Tuinfluit	5	6	7	6	7	7
Zwartkop	25	27	26	25	19	34
Tjiftjaf	36	20	24	28	24	20
Fitis	19	19	26	15	9	11
Goudhaan	16	21	18	9	20	13
Bonte Vliegenvanger	1	1	0	0	0	0
Staartmees	5	5	6	4	6	5

---

 vervolg BMP-plot 3613, deel Leenderbos-zuid

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Matkop	5	3	2	3	3	4
Kuifmees	6	5	5	4	4	2
Zwarte Mees	4	4	2	2	4	1
Pimpelmees	14	13	15	16	16	14
Koolmees	18	16	16	14	18	16
Boomklever	1	3	2	3	4	3
Boomkruiper	11	13	10	10	8	11
Wielewaal	1	2	2	2	3	3
Gaai	7	5	5	4	6	5
Zwarte Kraai	7	8	7	6	8	8
Spreeuw	27	40	50	47	46	34
Vink	28	29	28	23	18	25
Groenling	1	1	1	1	1	3
Kruisbek	0	2	3	0	0	2
Goudvink	0	0	1	0	1	2
Appelvink	0	0	1	0	0	0
Rietgors	1	1	0	0	1	0

BMP-plot 4257. Groote Heide

Oppervlak: 52,7 hectare

Inventarisator: provincie Noord-Brabant

BMP-B

	2004	2005	2007
Fazant	1	0	1
Wulp	0	0	1
Koekoek	1	1	1
Groene Specht	1	0	0
Grote Bonte Specht	0	1	1
Boomleeuwerik	1	3	0
Veldleeuwerik	6	9	10
Boompieper	5	4	13
Graspieper	14	11	7
Roodborsttapuit	5	6	8
Fitis	3	6	4
Staartmees	1	0	1
Boomkruiper	1	0	0
Zwarte Kraai	1	1	1
Kneu	1	2	2
Geelgors	0	2	2
Rietgors	2	0	1

BMP-plot 3589, Visvijvers zuid & deel Leenderbos.

Oppervlak: 47,3 hectare

Inventarisator: Dhr. M. Pennings

BMP-B

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Dodaars	6	10	2	5	7	5
Fuut	3	1	0	1	1	1
Geoorde Fuut	0	2	0	0	0	0
Roerdomp	1	1	0	0	0	0
Knobbelzwaan	6	2	0	0	0	1
Grauwe Gans	0	1	0	1	1	1
Soepgans	0	0	0	0	2	1
Canadese Gans	0	0	0	1	1	1
Nijlgans	1	1	1	1	1	1
Bergeend	0	0	0	0	1	0
Krakeend	5	12	5	11	12	17
Wintertaling	1	1	0	0	1	1
Wilde Eend	10	9	4	7	7	6
Zomertaling	0	0	0	0	0	1
Slobeend	0	0	0	1	0	1
Tafeleend	7	7	0	3	9	5
Kuifeend	10	11	1	8	16	11
Wespendief	0	0	1	0	0	0
Buizerd	1	0	1	1	1	1
Waterhoen	1	1	2	2	3	3
Meerkoet	10	15	7	10	12	12
Scholekster	1	1	0	1	1	1
Kleine Plevier	1	1	1	1	0	0
Kievit	0	0	0	4	1	0
Holenduif	2	2	1	2	0	1
Houtduif	7	12	17	20	16	14
Koekoek	1	2	1	1	0	1
Bosuil	1	0	1	0	1	0
Nachtzwaluw	1	2	0	1	0	0
Ijsvogel	1	1	1	1	1	0
Groene Specht	0	1	1	1	1	1
Zwarte Specht	1	1	0	1	1	0
Grote Bonte Specht	5	5	5	5	7	7
Kleine Bonte Specht	2	0	0	1	0	0
Boomleeuwerik	0	1	0	0	0	0
Boerenzwaluw	0	0	0	3	3	2
Boompieper	1	2	2	0	0	0
Witte Kwikstaart	2	3	3	3	2	2
Winterkoning	23	26	24	31	23	19
Heggenmus	3	2	1	2	3	3
Roodborst	10	13	15	18	15	19
Zwarte Roodstaart	0	0	1	0	1	0
Roodborsttapuit	1	0	0	0	0	0
Merel	6	9	7	7	10	9
Zanglijster	1	3	4	5	4	5
Grote Lijster	1	2	1	1	1	0
Rietzanger	0	0	0	0	1	1
Bosrietzanger	0	1	0	0	0	0
Kleine Karekiet	0	0	3	5	10	15
Grasmus	0	1	0	0	0	0
Tuinfluit	1	3	1	3	3	1
Zwartkop	10	8	8	8	11	9
Tjiftjaf	10	7	6	11	13	7
Fitis	6	4	6	3	5	2
Goudhaan	16	19	21	19	20	16

vervolg BMP-plot 3589, Visvijvers zuid & deel Leenderbos

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Vuurgoudhaan	0	0	1	0	1	1
Staartmees	5	4	2	2	4	3
Matkop	0	2	0	2	2	1
Kuifmees	2	3	3	4	5	3
Zwarte Mees	3	5	1	3	6	6
Pimpelmees	7	6	8	11	10	9
Koolmees	11	9	10	10	8	8
Boomklever	0	0	0	2	2	3
Boomkruiper	7	7	8	7	7	8
Wielewaal	2	0	1	1	0	0
Gaai	3	3	3	4	3	3
Kauw	0	0	0	2	2	1
Zwarte Kraai	1	5	3	6	5	2
Spreeuw	7	15	14	19	18	10
Vink	27	22	27	33	21	19
Groenling	0	0	1	0	0	0
Sijs	0	0	1	0	0	0
Goudvink	0	0	0	0	0	1
Kruisbek	0	1	1	0	0	0
Rietgors	0	1	2	0	0	1

extra plot Galberg
opper vlak; xx hectare
Inventarisator: SOVON
BMP-A

	2009
Holenduif	1
Houtduif	3
Koekoek	1
Bosuil	1
Nachtzwaluw	3
Grote Bonte Specht	1
Boompieper	6
Winterkoning	4
Roodborst	11
Gekraagde Roodstaart	2
Merel	1
Zanglijster	1
Fitis	5
Goudhaan	6
Matkop	1
Kuifmees	8
Zwarte Mees	7
Pimpelmees	1
Koolmees	4
Boomkruiper	2
Gaai	1
Vink	11
Goudvink	1

extra plot Biesven
opper vlak; xx hectare
Inventarisator: SOVON
BMP-A

	2009
Dodaars	2
Grauwe Gans	1
Krakeend	1
Wilde Eend	6
Kuifeend	1
Boomvalk	1
Waterral	1
Waterhoen	1
Houtduif	1
Koekoek	1
Nachtzwaluw	2
Boompieper	9
Graspieper	3
Blauwborst	6
Gekraagde Roodstaart	1
Roodborsttapuit	5
Sprinkhaanzanger	3
Grasmus	3
Fitis	14
Staartmees	1
Koolmees	2
Boomkruiper	1
Zwarte Kraai	1
Vink	7
Kneu	3
Geelgors	4
Rietgors	2

SOVON Vogelonderzoek Nederland

Natuurplaza (gebouw Mercator 3)
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
T (024) 741 04 10

E info@sovon.nl
I www.sovon.nl

In het voorjaar van 2009 is de 2234 hectare metende Boswachterij Leende in opdracht van Staatsbosbeheer geïnventariseerd op broedvogels.

In totaal zijn 98 soorten in 2009 als broedvogel vastgesteld. Liefst 20 vastgestelde broedvogelsoorten staan vermeld op de Rode Lijst van de Nederlandse broedvogels (Hustings et al. 2004). Het gaat om 7 soorten uit de categorie 'gevoelig' (Gele Kwikstaart, Graspieper, Spotvogel, Grauwe Vliegenvanger, Kneu, Matkop en Veldleeuwerik), 10 uit de categorie 'kwetsbaar' (Slobeend, Boomvalk, Groene Specht, Koekoek, Nachtzwaluw, Patrijs, Ransuil, Wielewaal, Wintertaling en Zomertortel). En drie uit de zware categorie 'bedreigd', te weten Watersnip, Grauwe Klauwier en Grote Karekiet.